

Mens en Wereld

4e jaargang, nummer 6 . 23 Juni 1949

MAANDBLAD VOOR BUITENKERKELIJKEN . UITGAVE VAN HET HUMANISTISCH VERBOND

Overheid en humanisme

ONZE huidige minister van oorlog heeft blijk gegeven van zijn standpunt, volgens hetwelk het geen aanbeveling zou verdienen op dezelfde voet als waarop dat heeft plaats gevonden ten aanzien van vertegenwoordigers der Kerken ook vertegenwoordigers van het Humanistisch Verbond een taak te geven ten aanzien van de geestelijke verzorging van militairen.

De minister van binnenlandse zaken, overwegende een wijziging van de verouderde Zondagswet te bevorderen, heeft gemeend deswege het oordeel te moeten inwinnen van verschillende personen uit kerkelijke kringen, maar is van oordeel het advies van humanisten niet van node te hebben.

Men kan de houding van deze bewindslieden verklaren uit hun persoonlijke opvattingen, maar als men het alleen zo stelt, loopt men toch wel gevaar voorbij te zien welke gewichtige vragen, rakende de verhouding tussen Staat en Kerk, tussen Overheid en godsdienst, Overheid en levensbeschouwing daarachter liggen, althans daarachter kunnen liggen.

IK verzwak het „daarachter liggen” tot „daarachter kunnen liggen”, omdat het niet goed zou zijn, wanneer wij datgene, wat in werkelijkheid slechts een meer incidentele uiting omtrent een détailpunt is, te veel relief zouden geven door er een al te principiële strekking in te gaan leggen. Reeds de omstandigheid, dat de huidige Regering vogels van zeer diverse pluimage bevat — niet slechts Christenen en humanisten, maar ook Christenen, die onderling verdeeld zijn in hun beschouwingen over vragen, als wij zo juist aanstipten — verhindert, dat die Regering als zodanig zich zou vereenzelvigen met opvattingen, als waarheen de bedoelde persoonlijke en incidentele beslissingen wijzen. Aan de andere kant heeft wellicht dezelfde omstandigheid het verlangen van eerstbedoelde

bewindslieden versterkt om althans „op eigen terrein” eigen opvatting tot uitdrukking te brengen. Bekend is trouwens, dat bij de laatste kabinetsformatie wel degelijk in het oog is gehouden, dat de meerderheid van de Regering „christelijk” zou zijn.

Waarom moest dat? Moest dat, omdat alleen langs die weg te verzekeren was, dat de Nederlandse Staat als een christelijke zou kunnen (blijven) gelden? Of moest dat — veelmeer omgekeerd — omdat nu eenmaal van elders reeds vaststaat, dat de Nederlandse staat een christelijke is, en omdat in een christelijke staat toch in ieder geval de hoogste overheid een christelijke signatuur moet dragen? Of ging het er niet zo zeer om, dat Staat en overheid als zodanig het christelijk stempel zouden dragen, als wel dat tenminste waarborgen zouden zijn verkregen, dat die overheid niet zou regeren in strijd met de levensbeschouwing van, naar werd aangenaomen, de meerderheid van het Nederlandse volk?

ANGENOMEN mag worden, dat deze vragen niet door alle bij de Kabinetsformatie betrokkenen in dezelfde zin zijn beantwoord, zelfs niet voor hen allen dezelfde betekenis hebben gehad. Best mogelijk heeft zelfs een principiële beschouwing van

de kwestie nauwelijks of niet plaats gehad. Het is aan Protestantse zijde, dat men soms graag over „christelijke staat” spreekt. In en door de opstand tegen Spanje zou ons volk een protestant volk zijn geworden. Daarom zou onze staat in die bijzondere zin een „christelijke staat” zijn. Geen wonder, dat de Katholieken daar heel anders over denken, hoe dicht Kerk en Staat ook in hun gedachtenwereld bij elkaar mogen staan. Maar ook Protestanten zijn in verzet gekomen; Protestanten, die er de nadruk op leggen, dat de verhoudingen na de

(lees verder pag. 2)

Moeder

*Die zacht was, moeder was,
en uit mijn ogen las
de wensen, om het even,
Nog voor zij gingen leven...*

*Die eindeloos bedreven
elk klein verdriet genas,
die mij het liefste was,
heb ik het minst gegeven.*

*Ik ben soms bang en weet
mijn moeder ginder grijs
van al dat stille wachten.*

*Een uur, bij haar besteed,
zijn duizend lichte nachten
in 't aardse paradijs.*

HENK BREUKER
Uit: Het Nw Vlaams Tijdschr.
April 1949.

Overheid en humanisme

opstand zich verder hebben ontwikkeld, dat het veelmeer de vraag is, of ons volk weer christelijk, weer protestant zal worden, dan dat het zin zou hebben en mogelijk zou zijn vast te stellen, dat ons volk christelijk is, en dat Staat en overheid steeds hebben te maken met de verhoudingen, zoals zij „hier en nu” in het volk bestaan.

De opvatting, dat de overheid haar macht zou moeten gebruiken om een bepaald kerkgenootschap te begunstigen of zelfs maar met een bepaalde Kerk in bijzondere relatie zou moeten treden, vindt weinig verdediging meer. De geschiedenis heeft ook in dat opzicht een woordje meegesproken. De „zichtbare kerk” was in ons land zo zichtbaar verdeeld, dat het nauwelijks mogelijk was een tegengestelde opvatting nog met enige schijn van redelijkheid te verdedigen. De „Verhandeling over de noodzakelijkheid eener heerschende religie in den staat”, door Gijsbert Karel van Hogendorp geschreven, kan alleen nog maar verbazing wekken. Om „verdeeldheid” te voorkomen, meende hij, dat het gewenst zou zijn, dat al diegenen, die aan de Regering deelhebben, die een rechtsprekende functie vervullen of een ander hoog ambt bekleden, tot een bepaalde heersende religie zouden behoren. Het ontging hem blijkbaar, dat juist dat de „verdeeldheid” in optima forma brengen zou!

Verdraagzaamheid

Het is bekend, dat menigeen ten aanzien van dit punt niet gerust is op de houding van de Katholieken. Het komt mij voor, dat het niet alleen in tactisch opzicht verstandig, maar ook billijk tegenover de Katholieken is, wanneer wij, humanisten, er de nadruk op leggen, dat ook onder hen de gedachte groeiende is, dat verdraagzaamheid een goed is, welks waarde ook door hen moet worden erkend, zelfs „wanneer zij de meerderheid zouden hebben”.

Intussen: de verhoudingen blijven bij voortdurend in zodanige richting verschuiven, de onkerkelijkheid neemt dusdanig in ons volk toe, dat de vraag naar de verhouding tussen de overheid en de verschillende Kerken en godsdiensten duidelijk uitgegroeid is tot een vraag naar de verhouding tussen de overheid en de verschillende levensbeschouwingen. Niet slechts behoort de Grondwet te bepalen, dat een ieder zijn godsdienstige meningen met volkomen vrijheid belijden kan, en dat de belijders der onderscheidene godsdiensten allen dezelfde burgerlijke en burgerschapsrechten genieten en gelijke aanspraak hebben op het bekleden van waardigheden, ambten en bedieningen, maar de Grondwet zal moeten garanderen,

dat godsdienstigen en ongodsdienstigen gelijkelijk volwaardige staatsburgers zijn. Zeker, men kan tot op belangrijke hoogte toegeven, dat zodanige wijziging eigenlijk slechts van redactionele aard zou zijn. Want wie zou willen doen alsof de huidige grondwettelijke bepalingen de mogelijkheid zouden open laten ten opzichte van ongodsdienstigen te discrimineren, zou die bepalingen in hun historische betekenis slecht verstaan. Toegegeven kan dan ook worden, dat eigenlijk nooit een poging is gedaan — en zeker niet een openlijke poging — om die bepalingen aldus uit te leggen. Maar tóch: de redactionele wijziging zou niet alle wezenlijke betekenis missen. Om dit te beseffen behoeft men zich slechts af te vragen of zodanige wijziging het een Minister van Oorlog toch niet moeilijker zou maken humanisten als geestelijke verzorgers onder de militairen te weren.

Volwaardige staatsburgers

Zo belangrijk kan het getal der onkerkelijken niet toenemen, dat dat getal overtuigende kracht zou krijgen tegenover de belijders der godsdiensten. Wij, humanisten, verstaan dat ten volle. Maar anderzijds zal ook de Christen met de inzichten en gevoelens van anderen willen rekenen, en dat niet omdat het hem in de gegeven verhoudingen niet wel mogelijk is anders te doen, maar omdat hij zal kunnen erkennen, dat het recht is, dat aldus geschiedt en dat Staat en overheid er zijn voor het gehele volk. De waarheden, die Christenen en Humanisten voor zich verworven hebben, hebben elk tegenover de ander geen overtuigende kracht. Hoe zou dan een Nederlandse Staat zijn ordenende taak kunnen vervullen anders dan door beide groepen als volwaardige en evenwaardige staatsburgers te erkennen?

Betekent dit alles, dat wij dus „de neutrale staat” voorstaan? Ja en neen! Neen, wanneer de term slechts in zijn negatieve zin wordt begrepen, zoals hij in de 18e en het begin van de 19e eeuw maar al te veel begrepen is. Ja, wanneer de term er ruimte voor laat bestaan, dat de Staat zo veel mogelijk de voorwaarden schept, op grondslag waarvan geestelijk leven, wetenschap en kunst zich in vrijheid kunnen ontwikkelen. Ja, wanneer de term zo wordt verstaan, dat de „neutrale staat” geen keus doet tussen Christendom en Humanisme, maar het laatste zo goed als het eerste vergunt uit eigen kracht zijn bijdrage te geven aan de geestelijke vorming van ons volk.

Brieven van lezers

Contact met de Duitse jeugd

Er heeft zich in Den Haag een werkgemeenschap van jonge mensen van verschillende politieke en godsdienstige gezindheid gevormd, waarvan ook enkele van onze jongeren deel uitmaken en die zich o.a. ten doel stelt contacten met de Duitse jeugd te leggen op sociaal-ethische grondslag.

In de loop van dit jaar is er van deze werkgemeenschap een plan uitgegaan om in de a.s. zomervacantie een groepje Nederlandse middelbare scholieren naar Duitsland te laten gaan, die tezamen met Duitse middelbare scholieren de laatste week van Augustus in het Nederlandse Rode Kruis Centrum te Burgsteinfurt zullen doorbrengen. Burgsteinfurt is een plaatsje niet ver van de Nederlandse grens en ligt tussen Enschede en Münster.

Van Nederlandse zijde hebben wij de medewerking van Dr. D. H. Prins, rector van het Grotius Lyceum, alhier.

Dr. Prins is kortgeleden met mij in Burgsteinfurt geweest om over onze plannen met de Duitse leerkrachten te spreken. Voor deze bespreking hadden we een rectrix van een gymnasium in Münster, enkele leraren en leraressen uit Münster en Düsseldorf en een inspectrice van onderwijs uitgenodigd. Bij deze bespreking is gebleken, dat de Duitsers hunkeren naar contact met het buitenland. Bij een vraag wat de Duitse scholieren zou interesseren over Nederland, werden wij overstelpst met legio vragen als b.v. hoe de jongeren in Nederland hun vrije tijd besteden, hoe het onderwijs gegeven wordt, of er onderwijsvernieuwingen zijn, welke toekomstmogelijkheden er voor de Nederlandse jeugd zijn enz.

Natuurlijk zijn onze scholieren ook benieuwd hoe dit alles in Duitsland is. Er is dus stof genoeg om over te discussiëren in Burgsteinfurt; er zullen ook lantaarnplaatjes vertoond worden van beide landen. Er is gelegenheid om te zwemmen, te voetballen en te pingpongen. Verder deed de rectrix uit Münster nog een voorstel om de Nederlandse scholieren een dag in een Duitse klas mee te laten maken. De scholen beginnen in Duitsland n.l. half Augustus al.

Hoe men ook over Duitsland of „de Duitsers” mag denken, het is in alle opzichten van een groot algemeen belang om Duitsland de helpende hand toe te steken, niet alleen in economisch opzicht maar zeer zeker ook om hun moreel te versterken. Men moet goed bedenken, dat er in Duitsland nog steeds stromingen bestaan, die aan de nationaal-socialistische gedachte blijven hangen. Daarnaast zijn er vele groepen van werkelijk goedwillende Duitsers. Het is aan de goedwillenden in de rest van de wereld om deze groep moreel te steunen, en onze werkgemeenschap is van mening, dat we het beste met de jeugd van Duitsland kunnen beginnen. Ons schoolkamp is op deze weg nog maar een bescheiden aanvang, het is als een experiment te beschouwen voor een contact met de Duitse jeugd op grotere schaal.

U begrijpt, dat we voor het bereiken van ons doel veel geld nodig hebben. Het schoolkamp in Burgsteinfurt kost b.v. al zoveel geld, dat we ondanks subsidies van overheidswege nog enige honderden guldens te kort komen. Mochten er onder U, lezers of lezeressen zijn, die onze plannen tot het leggen van banden, die mede zullen leiden tot betere verstandhouding tussen de volkeren, begroeten en een financiële bijdrage willen geven, dan kunnen zij zich in verbinding stellen met Bep Doorschodt, J. P. Coenstraat 42, den Haag, tel. 723415. Giften kunnen gestort worden op giro no. 47094 t.n.v. Mw. J. H. Doorschodt, den Haag.

De ZOMER is gekomen. En daarmee het zwakke buitenlandse kind, dat hier gezondheid zoekt. Wie helpt het vinden? Nog vele pleegouders zijn nodig. Het Buitenkerkelijk Bureau Pleegkinderen verwacht Uw opgave. Adres: Mauritsstr. 64, Utrecht of het plaatselijk bureau in Uw gemeente.

BOUWEN of BREKEN?

VRIJ ONVERWACHTS is het Humanistisch Verbond weer in het middelpunt van de discussies komen te staan. De polemieken over onze congresbesluiten zijn ongemerkt overgegaan in een gedachtenwisseling over de positie van het Verbond als orgaan voor geestelijke verzorging. Wie goed oplette had daarvan de uitingen trouwens al voor ons congres waargenomen. In de Eerste Kamer lanceerde de heer Schipper een scherpe aanval op het Verbond. De aanval was niet alleen scherp, maar ook ontijdig. Zijn we immers wel ingelicht, dan pleegt de minister van Wederopbouw in deze kwestie overleg met de kerken. Het is geen goed gebruik om hangende zulk een overleg een openbare discussie uit te lokken.

Maar het Verbond vreest zulke discussies niet. Mits van te voren duidelijk vaststaat, wie overleg hebben gewild en wie strijd! Welnu, de heer Schipper stelde, dat de kerk als verkondigster van het Evangelie, haar pastoraal werk niet op één lijn kon laten stellen met het werk van het Humanistisch Verbond. Wij begrijpen dat van de kerk. Maar zij moet ook begrijpen dat wij die mening niet delen. En wat van meer belang is, dat de overheid die mening niet delen kan, en dat het buitenkerkelijke volksdeel zich er niet bij zou leggen, als de overheid dat niet voldoende beseft. Zelfs als de Nederlandse staat een christelijke staat zou willen zijn, zou hij als christelijke staat andere opvattingen moeten hebben, dan de christelijke kerk. Hoe zou anders een Protestants-christelijke staat moeten staan tegenover de „afgodendienst” van het Katholicisme?

Maar, zegt nu „Trouw” van 2 April j.l., waaraan ontleent het Verbond, dat maar enkele duizenden leden telt (bijna vijfduizend namelijk, J. v. P.) het recht om zich op te werpen als een geestelijk centrum van de buitenkerkelijken? Over die vraag van dat recht en of het Verbond dat werkelijk pretendeert, heb ik al drie jaar geleden gepolemiseerd met wijlen ds. A. r. s. Wie zich daarvoor interesseert, kan het in „Het Parool” nalezen. Maar nu zou ik willen vragen: Waaraan ontleent „Trouw” het recht om zich op te werpen als hoedster van de geestelijke belangen van de twee miljoen buitenkerkelijken, die Nederland ongeveer tellen zal.

Wel, omdat geestelijke verzorging nu eenmaal godsdienstige verzorging is, zo menen „Trouw” en zijn geestverwanten. En bij een debat in de Eerste Kamer naar aanleiding van de begroting van Oorlog scheen de minister: ook in die richting te gaan. Het begrip geestelijke verzorging, zo zei hij, heeft nu eenmaal burgerrecht verkregen

in de betekenis die de kerk er aan hecht. En de minister heeft het woordenboek niet nodig om te weten te komen wat onder deze term verstaan moet worden. Integendeel, zo meent hij, het woordenboek dient zich aan te passen bij het spraakgebruik. Welnu, hier althans ben ik het volkomen met de minister eens. En ik voeg er in alle ernst aan toe, dat het Verbond niet rusten zal, voor het woordenboek als normaal spraakgebruik zal registreren, dat geestelijke verzorging, zowel godsdienstige als humanistische geestelijke zorg inhoudt.

En nu ds. Smits

MAAR DE MINISTER zei nog iets. Hij haalde het debat aan, dat tussen ds. Smits en mij in Enschede gevoerd is en hij vond, dat daarin het humanisme wel heel vaag en onbestemd te voorschijn gekomen was. Op zulk een levensbeschouwing kan men toch geen geestelijke verzorging baseren, zo scheen de minister te willen zeggen. Ik zou daarover graag iets willen opmerken. Ik vermoed dat de minister is afgegaan op de eerlijke, maar uiteraard niet onpartijdige nabeschouwing, die ds. Smits over dat debat in zijn eigen blad gegeven heeft en die vervolgens door de hele pers de ronde gedaan heeft. Ik zou hier graag mijn kijk willen inlassen.

Ds. Smits nam als uitgangspunt het z.i. betreurenswaardige feit, dat het Verbond vooral een geestelijk centrum voor de buitenkerkelijken wilde zijn. Hij gaf in overweging, het Verbond te hervormen tot een organisatie voor kerkelijke en niet-kerkelijke humanisten. Ten tweede meende hij, dat het Verbond door het Goddelijke te miskennen niet tot de diepte afdaalt. En ten derde ontkenne hij de mogelijkheid van een autonome, dat is niet op de Godsgedachte berustende, moraal. Bij gevolg achtte hij het Verbond niet in staat een antwoord te geven in de geestelijke crisis van onze tijd.

Het viel mij uiteraard niet moeilijk de eerste gedachte van ds. Smits te weerleggen met behulp van de volgende. Hij zelf sprak van een kloof tussen autonoom en christelijk humanisme. Overigens was hij ook niet bereid de kerk „om te vormen” tot een gemeenschappelijke organisatie. Allicht niet! Maar hoe kwetsend in zijn argeloosheid is dan reeds het voorstel aan het Verbond. Verder heb ik getracht te schetsen, hoe het moderne humanisme met al zijn vezelen wortelt in de diepte van het menselijk bestaan en verbonden is met het kosmische zijn. En dat het, strikt vasthoudend aan het redelijk vermogen, zich niet-temin ten volle bewust is, van het zijns-mysterie. Hierop ontzegde mijn tegenstander het humanisme het recht om van mysterie te spreken; slechts de term raadsel wilde hij

ons overlaten. Betekende dit dat het dierbare vreemde woord de meerwaardigheid van het christelijk humanisme moest suggereren? Of sprak ook hier de argeloze overtuiging, dat een ongodsdienstig humanisme eenvoudig niet volwaardig kan zijn? Tenslotte heb ik betoogd, dat juist omgekeerd als ds. Smits meende, volgens humanisten alleen een autonome moraal aanvaardbaar is.

In zijn nabeschouwing toonde ds. Smits zich diep teleurgesteld over de koele waardering, waarmee de humanist het Christendom beschouwt. Nobel genoeg, weet hij dat niet in de laatste plaats aan de tekortkomingen van de christenen zelf. Maar zelfs in deze nederigheid openbaarde zich die naar ik geloof typisch godsdienstige ondeugd: de hoogmoed. Deze namelijk, dat men alles liever aanneemt, dan te erkennen, dat er naast de godsdienst, volwaardige, geestelijk doordachte en zedelijk verantwoord, gemoed en geest ten volle doordringende levensbeschouwingen bestaan. En daarop komt het aan!

Ik heb aanvankelijk niet gereageerd op de perscommentaren, die het debat in Enschede uitgelokt heeft. Ik beschouwde het als een feit van plaatselijke betekenis. Ik heb ook nu nog geen behoefte gehad uitvoerig in te gaan op de vele misverstanden omtrent het humanisme, die daarbij aan de dag traden. Maar nu deze discussie een rol is gaan spelen op het hoogste niveau, nu moet ik zeggen: Wie het humanisme beoordeelen wil, moet het leren kennen uit zijn authentieke uitingen, die er voldoende zijn. Ik ben er van overtuigd, dat met name de minister van oorlog het ook niet zal laten bij een kennismaking uit een toevallig verslag en dan tot de conclusie zal komen, dat hij een zeer ernstige levensbeschouwing groot onrecht zou doen door haar gelijk te stellen met de inhoud van het reglement op de krijgstucht.

Thuisfront Humanitas

HET HUMANISTISCH VERBOND stelt de geestelijke verzorging van de buitenkerkelijken aan de orde: in ziekenhuizen, in gevangenschappen, in D.U.W.-kampen, onder militairen. Het is zich daarbij bewust, dat de kerk meent haar boodschap ook aan de buitenkerkelijken te moeten brengen. Maar het verwacht van de overheid (en ook van de kerk zelf!) tegelijkertijd begrip voor het buitenkerkelijke humanistische standpunt.

Men heeft gevraagd of het Verbond de krachten heeft voor het verwerkelijken van zijn bedoelingen. Ik zeg daarvan dit: Er wordt op onze bureaux zeer hard gewerkt. We hebben nog nooit een taak hoeven af

(zie verder pag. 4)

Bouwen of breken?

te wijzen bij gebrek aan élan, aan moed, aan toewijding, aan kundigheid. Daarbij komt, dat we ten aanzien van de geestelijke verzorging van militairen ten nauwste kunnen samenwerken met het thuisfront Humanitas. Er zijn veel misverstanden geweest bij de oprichting van dit thuisfront. Daarop zijn zeer uitvoerige en zeer ernstige besprekingen gevolgd. Op grond daarvan durf ik verklaren, dat er geen meningsverschil bestaat tussen de leiding van het Thuisfront en van het Verbond over het algemene, niet-politieke, humanistische karakter van dit Thuisfront.

Mr. Stempels en mr. Waslander zullen deel uitmaken van de Raad van Advies. Zelf heb ik het genoegen lid te zijn van het Dagelijks Bestuur, naast bekende humanisten als b.v. ons lid Evert Vermeer. Het bestuur besloot de voorzitter van het Verbond te beschouwen als medestichter. Van onze leden mag nu verwacht worden, dat ze het Thuisfront met al hun krachten zullen steunen. Door lid te worden van Humanitas, door het initiatief te nemen tot oprichting van afdelingen van Humanitas en Thuisfront waar die nog niet zijn, door materiële steun te verlenen, waar die gevraagd wordt, door correspondentieadressen op te geven voor de militairen in Indonesië, door zich beschikbaar te stellen voor het werk bij de a.s. demobilisatie. Van het onkerkelijke volksdeel zal niet gezegd worden, dat het zijn verantwoordelijkheid niet beseft!

Geestelijke nood

WANT DIT IS HET: Zij die zich aaneengesloten hebben in het Humanistisch Verbond hebben dat gedaan, omdat ze gegrepen waren door de geestelijke nood van het onkerkelijke volksdeel. Het is al vaak gezegd, maar het kan niet genoeg herhaald worden: daar ligt in praktische zin het bestaansrecht en de bestaansreden van het Verbond. Maar dan moet een ieder ook begrijpen, kerkelijk en onkerkelijk, dat mensen die zich aldus verantwoordelijk bewust geworden zijn, zich niet kunnen neerleggen bij vage welwillendheid of geen genoegen kunnen nemen met duidelijke afwijzing. Wat zij vragen is geen gunst, maar een recht. Namelijk om over de middelen te kunnen beschikken om te doen, wat hun geweten hun in oprechtheid voorschrijft.

Ons land heeft behoefte aan opbouw, ook geestelijk. De humanisten willen niets liever dan bouwen. Wanneer er echter aan de opbouw wil staketsels in de weg staan, dan moet men breken alvorens te kunnen bouwen. Daarom moet thans, niet het Verbond, maar Nederland de vraag beantwoorden — en ik zeg dat in het volle besef van onze verantwoordelijkheid — wat het zijn zal: breken of bouwen!

J. P. VAN PRAAG.

Verblindings door angst

In een artikel in „Mens en Maatschappij” van 15 Mei 1949 komt prof. dr. J. J. Fahrenfort onder de titel „Uit een vreemde wereld” op tegen uitlatingen van dr. N. W. van den Brandhof, een Zuid-Afrikaanse jurist, die in ons land een reeks lezingen heeft gehouden over het rassenvraagstuk in Zuid-Afrika. Wie het rassenvraagstuk bestudeert, doet goed van deze polemieken kennis te nemen, want het ontbreekt in ons land inderdaad aan diepte, wanneer wij zonder veel luisteren de staf gaan breken over allerlei opvattingen en meningen, die in andere landen heersen.

Wij kennen in ons land het rassenvraagstuk slechts zeer oppervlakkig, omdat wij in ons land slechts het samenleven met zeer kleine minderheden van een volk van andere herkomst hebben meegemaakt. Deze vraagstukken worden pas levend in de tropen, in Amerika en Zuid-Afrika, waar de verhoudingscijfers geheel anders liggen. In landen als de genoemde wordt sinds jaar en dag een koude oorlog tussen twee of meer volken gestreden, die elk verwoed vechten om hun bestaan. In deze strijd om het bestaan worden ons vreemd klinkende wetten afgekondigd, worden maatregelen genomen, die een barbaarse inhoud schijnen te hebben, doch soms op een humanisering van de strijd gericht zijn. Soms ook op een overeenkomst omdat het inzicht groeit dat het blanke ras zijn suprematie in de loop der eeuwen toch niet vol zal kunnen houden. Voorzichtigheid en reserve is dus zeker geboden. Zeer bedenkelijk wordt het, wanneer in een dergelijke belangenstrijd met ideologische wapenen gestreden wordt. Prof. Fahrenfort wijst er op, hoe mensen als Dr. van den Brandhof hieraan meedoen. Om trent de viering van Dingaansdag als nationale feestdag in Zuid-Afrika schreef Dr. van den Brandhof:

Gelofte

„Op 16 December 1838 werden de horden van de Zoeloekoning Dingaan verpletterend verslagen. Reeds dagen tevoren hadden de leden van een afdeling onder commando van Andries W. J. Pretorius, om de moord op Piet Retief te wreken, in handen van Sarel Cilliers tegenover God de gelofte afgelegd dat, wanneer Hij hun de overwinning zou schenken, zij en hun nageslacht de dag van de overwinning als een nationale gedenktag in ere zouden houden en bovendien een kerk zouden bouwen uit dankbaarheid tegenover Hem. Immers in die kritieke uren zou worden beslist, of het land ten Noorden van de Kaap-kolonie, een nederzetting zou worden van blanken dan wel overwegend naturellenland zou blijven. De Almachtige God, die de lotgevallen van de volkeren

der aarde bepaalt en beslist, heeft toen aan de voortrekkers, de overwinning geschonken. In volledig Godsvertrouwen hebben deze Voortrekkers, de verwoede aanvallen der Zoeloes afgeslagen en de zege behaald op een veelvoudige overmacht. Na afloop van de strijd hebben de overwinnaars God gedankt en ook hun gelofte ingelost. De 16e December is tot een nationale gedenktag verklaard en de beloofde kerk is in Pieter Maritzburg gebouwd. Deze gigantische slag bracht de overwinning van recht over onrecht, van beschaving over barbaarendom, van Christendom over heidendom.”

Prof. Fahrenfort schrijft naar aanleiding van deze boutade:

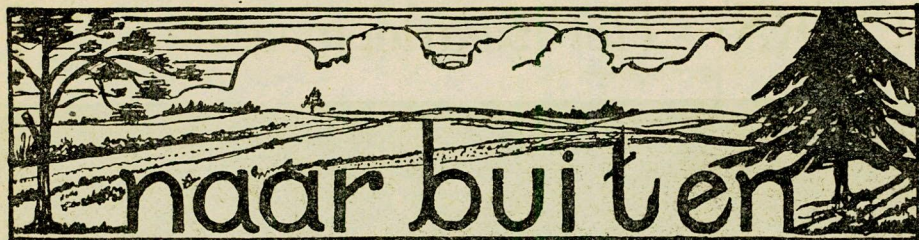
„Het verwonderlijke in deze uitleg is niet dat de Afrikaanders van de Grote Trek van dit naïeve geloof blijk gaven en aan God een kerk beloofden als Hij hen zou willen helpen het Zoeloelager te vernietigen. Veel treffender is dat Dr. van den Brandhof in het midden van de 20ste eeuw deze mentaliteit als een lichtend voorbeeld voorhoudt aan de vergaderde hoogleraren van enige Nederlandse faculteiten.”

Wie ziet nog helder?

Men krijgt inderdaad de indruk dat deze woordvoerders der Zuid-Afrikaanse publieke opinie aan een soort verblindings lijden. De heftigheid der belangenstrijd wordt hier met de specerijen van godsdienstige ideologieën gekruid en wie ziet dan nog helder?! Tegenover een viervoudige meerderheid van een vitaal, vruchtbaar natuurvolk geplaatst leeft de Zuid-Afrikaander blijkbaar in angst. Hoe kan men anders verklaren, waarom de laatste verkiezingsuitslag in dit land door Dr. van den Brandhof zelf toegeschreven wordt aan de angst van een groot aantal kiezers voor plannen van Jan Hendrik Hofmeyr, die toenadering tussen blank en bruin bepleitte en van mening was dat de negeronderwijs gegeven moest worden? Hofmeyr was medewerker van Smuts. Tenslotte kan ik de verleiding niet weerstaan één van de slotconclusies van Prof. Fahrenfort aan te halen:

„Ik hoop niemand te kwetsen, als ik het notoire feit constateer (waarover te zwijgen een soort code is geworden), dat er onder Christenen velerlei geloof bestaat en verbreid wordt, dat in volslagen strijd is met de resultaten der wetenschap..... Een kinderlijke en egocentrische opvatting als van de Afrikaanders, die Dr. Van den Brandhof ons toont en hogelijk prijst, zal er bij weinigen toe bijdragen bewondering voor de belijdenis van zulk een geloof te wekken, dat mede gebruikt wordt om gekleurde volken te behandelen op een wijze in strijd met de menselijke waardigheid.”

V. W. D. S.

Het wordt tijd dat we eens cijfers gaan noemen over onze kampen, men weet dan waar men aan toe is.

Het aantal deelnemers voor de familie-kampen bedraagt op het ogenblik resp. 180 en 140. Het aantal voor het eerste kamp is daarmee al gestegen boven het aantal dat in de slaapkamers kan overnachten. Gelukkig hebben we de beschikking gekregen over een paar prachtige tenten. Het zal voor de jongens en meisjes van 7—12 jaar een verhoogd genot betekenen in het familie-kamp in tentgemeenschappen te kunnen leven. Voor de ouders betekent het: nog wat meer rust dan vorig jaar. Zo vormen we deze keer drie kindergroepen:

- A. 0—3 jaar.
- B. 4—6 jaar.
- C. 7—12 jaar.

Ieder van deze groepen komt onder aparte leiding. We kunnen nu ook iets meer over de programma's vertellen:

1e. Familiekamp 30 Juli—7 Augustus o.a.

Causerie H. v. Laar over de omgeving v. h. kamphuis. Dr. G. Stuiveling over Erasmus (met voordracht). H. Lips: Het Humanistische gezin. M. Knoop: Sexuele opv. in het Humanistische gezin. Sieb Koning zingt volksliedjes.

2e. Familiekamp: 7—13 Augustus o.a.

Causerie M. Warffemius over omgeving v. h. kamp-huis. Dr. J. P. v. Praag: Het Humanisme midden in het volk. Mevr. A. Ploeg—Ploeg: Huwelijksproblemen. Sieb Koning: Volksliedjes.

Vanzelfsprekend zullen in beide kampen zangmiddagen, wandelingen, bonte avonden en familiefeest de goede stemming bevorderen.

Het is kort dag, binnenkort moeten we de mogelijkheid tot deelname sluiten. Men geve zich daarom omgaand op.

Plaats: Kamphuis Morgenrood te Oisterwijk. Prijs: Kinderen tot 10 j. f 15. Daarboven: f 30.

AANMELDINGSFORMULIER.

Ondergetekende meldt onderstaande personen:

naam; geslacht m/v; leeftijd
 naam; geslacht m/v; leeftijd
 naam; geslacht m/v; leeftijd

adres; plaats

voor het kamp te van 1949

tot 1949.

Te betalen bedrag f

Betaling zal geschieden per giro/per postwissel ineens/in termijnen van f
 handtekening:

KAMP CULTURELE FORMING 23 Juli op de Paasheuvel te Vierhouten. Leiding: G. en H. Lips.

Ook dit kamp is bijna vol. Er zijn op het ogenblik 52 deelnemers, we kunnen er hoogstens 75 plaatsen. Wie nog mee wil doen, zij er vlug bij:

Ook van dit kamp staat het programma nu zo goed als vast:

Zaterdag 23 Juli. Kennismaking, zang en muziek o.l.v. Sieb Koning.

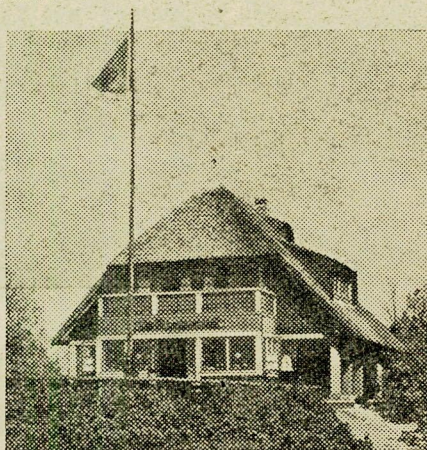
Zondag 24 Juli. Ochtend: Dr. J. P. v. Praag: De Culturele aspecten van deze tijd. Middag: Wandeling. Avond: Voordracht van verschillende deelnemers.

Maandag 25 Juli. Ochtend: Werkgroepen. Middag: Werkgroepen. Avond: Dr. G. Stuiveling: De waarde van de literatuur voor het werk van ons Verbond.

Dinsdag 26 Juli. Ochtend: Dagwandeling. Middag: Dagwandeling. Avond: Zang en muziek o.l.v. Sieb Koning.

Woensdag 27 Juli. Ochtend: Discussie: De culturele taak van het Hum. Verbond. Leiding: H. Lips. Middag: Dansmiddag. Avond: Muziek en Voordrachtavond.

Donderdag 28 Juli. Ochtend: Werkgroepen. Middag: Werkgroepen. Avond: Drs. I. Vijlbrief: De waarde van de historische vorming voor de Humanist.

De „Paasheuvel“

(Cliché Nw. Utr. Dagblad)

Vrijdag 29 Juli. Ochtend: Discussie. Poging tot samenstelling rapport over de taak van ons Verbond in de culturele vorming. Leiding: H. Lips. Middag: Vrij voor bonte avond. Avond: Bonte avond. Zaterdag 30 Juli. Afscheid.

Leiders voor de werkgroepen:
 Zang en Muziek. S. Koning. Dans (nog niet bekend). Biologie, H. v. Laar. Voordracht, Lekenspel. G. Lindenberg. Historie. Drs. N. Vijlbrief (gevr.).

Vacantiekamp te Blaricum (Meenthuis)

13—20 Aug.

Dit kamp is nu omgezet tot een familiekamp d.w.z. kinderen vanaf 7 j. kunnen worden meegebracht, die dan worden ondergebracht in een aparte tentendorp. Prijs: Kinderen tot 12 j. f 15. Daarboven f 25. Het programma is als volgt:

Zaterdag 13 Aug. Gezellig samenzijn (zang o.l.v. S. Koning, voorlezen, spel enz.).

Zondag 14 Aug. Ochtend: Bezinningsbijeenkomst. Spr. Dr. G. Stuiveling. Middag: Bezichtiging terreinen, verkenning omgeving. Avond: Muziekavond.

Maandag 15 Aug. Ochtend: Spel en dans. Middag: Onderlinge discussie op de Tafelberg. Avond: Gezellig samenzijn.

Dinsdag 16 Aug. Dagtochten naar Loosdrechtse plassen, met, zo mogelijk, zeilen of roeien. Avond: Gezellig samenzijn.

Woensdag 17 Aug. Ochtend: Inleiding C. H. Schonk: De zekerheid v. d. Humanist. Middag: Vrij. Avond: Kampvuur en nacht wandeling.

Donderdag 18 Aug. Ochtend: Gecostumeerde wedstrijden. Middag: Bezoek studio en stadhuis te H'sum. Avond: Inl. M. Knoop: Sexuele opvoeding.

Vrijdag 19 Aug. Ochtend: Voorbereiding Bonte Avond. Middag: Biolog. excursie o.l.v. M. G. Warffemius. Avond: Bonte Avond.

Zaterdag 20 Aug. Sluiting.

Herinneren we tenslotte aan onze jongerenkampen!

16—23 Juli: Scholieren-tentenkamp te Rijssen.

Deelname: Middelbare scholieren vanaf 15 jaar. Prijs f 25.

23—30 Juli: Scholieren-tentenkamp te Rijssen.

Deelname: Middelbare scholieren vanaf 15 jaar. Prijs f 25.

Aanmelden bij: W. Geers, Nieuwe Laan 56, Delft.

13—10 Augustus: Jongerenkamp te Rijssen.

Prijs f 25.

Dit is het kamp voor alle jongeren van ons Verbond en tevens voor alle jongeren die geen lid zijn, maar toch belang stellen in ons Verbond.

Een kamp waar veel vreugde zal zijn, echter ook ernst tijdens enige inleidingen en rondom het kampvuur. Enkele tochten langs de mooiste plekjes van Twente staan op het programma!

Jongeren meldt je spoedigst aan, bij: A. Mijnster, Tuyl v. Serooskerkenplein 3 II, A'dam-Zuid.

Voor de kampen geve men zich op bij: Centraal Bureau Hum. Verbond, Weerdsingel O.Z. 80 (tenzij, zoals bij de jongerenkampen een ander adres is vermeld).

HOOFDBESTUUR VAN HET HUMANISTISCH VERBOND.

Dagelijks Bestuur: Dr J. P. van Praag, voorzitter; Dr G. Stuiveling, ondervoorzitter; Drs I. Vijlbrief, secretaris; J. Rogge, penningmeester, Dr D. Loenen, lid.

Leden: Dr J. C. Brandt Corstius; Mevr. C. J. Blikslager—v. d. Sigtenhorst; Prof. Mr H. R. Hoetink; Mevr. H. A. Polak—Schwarz; Prof. Dr H J. Pos; Ir P. Schut; Mr A. Stempels; Prof. Dr J. B. Tielrooy; Mr J. In 't Veld; Dr Libbe van der Wal; M. G. Warffemius; Mr H. B. J. Waslander.

FRANS BOERS: „Het zwarte meer”

Cliché: Uitgeverij „Contact”

HET behoeft allerm minst bevreemding te wekken, dat in een tijd waarin oude waarden hun algemene geldigheid verliezen en de mens zelve de vaste grond onder de voeten lijkt kwijt te raken, de beeldende kunst een neiging tot abstraheren gaat vertonen. In tijden van onzekerheid betekende de abstracte mathematische figuur altijd een houvast tegenover de verwarrende verschijnselen van het onbegrijpelijke leven — men kan het constateren o.a. bij de versieringsmotieven van het aardewerk van El A beid (Mesopotamië, 4000 j. v. Chr.), bij het Germaanse ornament uit de tijd van de Volksverhuizing en in vele uitingen van de moderne kunst. Zo lang de mens zich uitsluitend een speelbal voelt van vijandige machten, gaat zijn vormscheppende wil niet uit naar de menselijke gestalte: de reuzen die het plafond van de Sixtijnse kapel bevolken, zijn ondenkbaar zonder Michel Angelo's Renaissancistisch geloof in de adeldom der mensheid. Omgekeerd is er verband tussen C é z a n n e's stereotiepe uitroep: „C'est effrayante la vie”¹⁾ en zijn neiging, om in zijn schilderkunstige houding

Oog in oog

door

P. C. J. Reyne

ten opzichte van het model de gewone menselijke gevoelsbetrekking niet te laten meespreken.

Bij C é z a n n e vangt de moderne schilderkunst aan en, kenmerkend genoeg, tevens de abstractie. Bij hem begint de kunst een onnoemelijk hoge prijs te betalen voor een... onschatbare winst. Ze werd in onze eeuw ontmenselijkt en de voorstelling sloot zich voor het gewone vermogen tot inleving, maar tegelijkertijd bezon ze zich op de absolute geldigheid van haar middelen. Want wat ontdekt werd is dit: een samenstel van kleuren, lijnen, vlakken, kan evenals de tonen van de muziek een taal zijn voor de ziel. Men mag de opmerking maken, dat

hier toch niets anders aan de orde is dan een voortdurend experimenteren met de vorm, mits men maar geneigd is te erkennen, dat het hier gaat om een vorm, die zichzelf een inhoud schept. Precies zoals een muziekstuk kan inwerken op de luisteraar zonder dat deze de titel behoeft te kennen of maar in de verste verte hoeft te bevroeden, wat de componist tot zijn schepping geïnspireerd heeft, precies zo willen de schilderijen uit de School van Parijs van onze eeuw, deze „orchestrations colorées”²⁾, de beschouwer aanspreken nog voordat hij hun voorstelling heeft herkend. De werken van Matisse, Braque, Picasso, zijn bijdragen tot de nieuwe harmonieleer van een absolute schilderkunst, en wanneer latere geslachten de mens en het menselijke weer in de beeldende kunst zullen gaan betrekken, dan zullen ze dat niet kunnen doen zonder de vondsten van deze schilders te gebruiken. Trouwens, meer en meer op de voorgrond tredende figuren als Pignon en Fougerson weten een dramatische en menselijke bewogenheid uit te drukken in een

(zie verder pag. 7)

Oog in oog

beeldende taal, die ontegenzeggelijk uit de school van Picasso stamt. Dit betekent, dat zij trachten het verloren gebied te heroveren, zonder de winsten prijs te geven.

HET merendeel der „surrealisten” en „schilders van een andere werkelijkheid” gaat op tegenovergestelde wijze te werk: ze negeren de winst en vergroten het verlies. Weliswaar betrekken zij de voorstelling weer in het schilderij, maar deze is in veel sterkere mate ontmenselijkt dan ooit bij de schilders van de Parijse school het geval was. Nu het hier niet gaat om een verklaring van het verschijnsel, maar om een waardebeoordeling, rijst onmiddellijk een bezwaar van principiële aard. Want de lugubere werking van deze schilderijen wordt door niets anders veroorzaakt dan door de vreemdheid, de ontoegankelijkheid van de voorstelling, en — allernstigste fout — door de gebrekkigheid van de beeldende middelen.

Nemen we als voorbeeld een werk van de Nederlandse Parijzenaar Frans Boers (geb. 1904). Niemand zal willen volhouden, dat zijn voorstellingswereld gemakkelijk toegankelijk is. In zijn naakte maanlandschappen, waarin de mens nooit een voet heeft gezet, rijzen de fantomen op van raadselachtige boomwezens, die niet gegroeid zijn uit de grond waarop ze staan. Ze tasten met kronkelende octopusarmen langs de bodem, geven onverklaarbare seinen met wimpelvormige aanhangsels of schetsen met een slappe takkenvork een wanhoopsgebaar tegen de lucht. De oeverlijn van „le Lac Noir”³⁾ wordt gevormd door papierdunne landtongen en ruimtelijk geziene rotsformaties, alles in bonte mengeling dooreen; de aan elephantiasis lijdende bomen op de achtergrond vinden nauwelijks plaats om te staan — en hier komt het duiveltje van het Surrealisme om de hoek gluren: in deze hachelijke wijze van schilderen worden de tekortkomingen uitgebuit.

Wanneer het een schilder op een bepaald moment niet zou lukken duidelijk te maken, dat het uiteinde van een boomwortel naar de beschouwer toe buigt, wanneer de bocht zich hardnekkig in een vertikaal vlak wilde handhaven, dan zou hij niet rusten voor hij het gewenste effect heeft bereikt. Niet aldus Frans Boers. Waarom zou hij ook: hoe tweeslachtiger de ruimtelijke organisatie, hoe bevreemdender de werking. (Men zie de meest naar rechts gelegen boomwortel).

Zijn gehele vormgeving wordt bepaald door een naargeestige lijnvoering, die allernijst uit een innerlijke spanning schijnt voort te komen. Altijd en overal komen bij deze schilder, die een opmerkelijk gebrek aan beeldende fantasie vertoont, de slappe slangelijnen terug. Ze zijn ook hier te vinden, in de lucht, de bergformaties en de

bomen, en ze laten maar één ding zien: hoezeer de les van de grote vormvernieuwers aan hem voorbijgegaan is. Dat blijkt trouwens ook uit zijn kleur. Men zou, de kleurloze reproductie beschouwend, geneigd zijn zich een schilderij van Frans Boers in sombere kleuren voor te stellen. Hij blijkt echter een duidelijke voorkeur te hebben voor heldere kleuren: een oranje-rood, een groen, een blauw, die wel volkomen in tegenspraak met de sfeer van zijn onderwerp zijn. Door hun „onschuldige” kleur worden deze landschappen eerst helemaal ongeloofwaardig, ze onthullen zich als een modieus spel met motieven van de ontmenselijking, als ondergangsrhetoriek.

- 1) „Het leven is verschrikkelijk”.
- 2) „Orkestreringen van de kleur”.
- 3) Het Zwarte Meer.

Geestelijke Vrijheid

en

Cultureel Beleid

Het Geval

Van Dongen

Er is voldoende aanleiding ook in *Mens en Wereld* te reageren op het feit, dat het gemeentebestuur van Rotterdam een aantal naakten heeft laten verwijderen uit de tentoonstelling Van Dongen.

Wij mogen immers aannemen dat het hier een ernstig voorbereide tentoonstelling betrof van een bekend kunstenaar. De keuze der schilderijen en de wijze van exposeren zijn door vele deskundigen weloverwogen verricht, de opening is geschied door de burgemeester in tegenwoordigheid van overheidspersonen, zodat we het resultaat mochten verwachten van een verantwoord artistiek beleid.

En zo was het ook. Tot het ogenblik waarop een interpellatie van kerkelijk politieken in aantocht was. Toen bleek plotseling bij de verantwoordelijke instanties wantrouwen te bestaan in eigen beleid en ging men over tot een daad die niet te verdedigen valt. De discussie daarna heeft de lamentabele indruk niet kunnen wegnemen. Zeer terecht liet de Gemeenschap Rotterdam van het Humanistisch Verbond een protest horen tegen een dergelijk cultureel wanbeleid.

Gerhard-instituut opgericht

De stichting van het A. H. Gerhard-instituut is een gelukkig voorbeeld van de ernst en de activiteit, waarmee in onze kring het vraagstuk van de kadervorming voor de jeugdbeweging en het sociaal-geestelijke werk wordt aangepakt. Terwijl na de eerste wereldoorlog de jeugdbeweging nog het karakter van pionierswerk had, aanvaardt men thans de noodzakelijkheid tot uitbreiding van de jeugdvorming voor grote groepen van onze bevolking.

Daarvoor is meer dan vroeger een omvangrijk kader nodig. De Moderne Jeugdraad heeft daarom het initiatief genomen tot het oprichten van het „A. H. Gerhard-instituut”, dat de opleiding van geestelijke verzorgers, maatschappelijke werkers en jeugdleiders ter hand zal nemen. Op 9 Maart jongstleden werd dit instituut door de voorzitter van de Moderne Jeugdraad mr H. Willemsse in de aula van de Amsterdamse Universiteit in aanwezigheid van talrijke genodigden, geïnstalleerd.

Bij deze gelegenheid schetste de heer P. Hoogland zijn overleden vriend A. H. Gerhard als een strijdbaar en wijs paedagoog, die zijn krachten had ingezet voor een opvoeding, gegrond op een onverwoestbaar vertrouwen in de zedelijke krachten in de mens.

Sociale vorming

In een diepgaand betoog gaf prof. Menické een inzicht in het probleem van de sociale vorming, waardoor het wetenschappelijke karakter van dit instituut werd onderstreept.

Zowel Mr. Willemsse als dr. J. P. van Praag spraken over de geestelijke achtergrond van het opvoedingswerk in deze sector. Hier bleken nog belangrijke verschillen in inzicht te zijn, waarbij vele gesprekken zullen moeten volgen, voordat algemeen zal worden aanvaard, dat het humanisme een hechte en noodzakelijke basis is voor het opvoedingswerk in het niet-kerkelijk milieu.

Behalve het reeds in werking zijnde Paedagogisch Adviesbureau zal men in de nabije toekomst een vormingscentrum en plaatselijke kadercursussen oprichten.

Wij begroeten de oprichting van het A. H. Gerhard-instituut met vreugde en hopen, dat hiervan krachtige leiding zal uitgaan voor het opvoedingswerk in de kring der buiten-kerkelijken.

L. v. G.

Kent U nog iemand die 3 jaar lang f 100.— missen kan? Het Centraal Bureau staat klaar om te noteren.

Hoe staat de humanist tegenover het maatschappelijk werk

EENIGE TIJD geleden heeft de Nederlandse Vereniging voor Maatschappelijk Werk een congres belegd, waar als probleem aan de orde werd gesteld de verhouding van Overheid, kerk en particulier initiatief op het terrein van het maatschappelijk werk. Prae-adviseurs waren de directeur van de gemeentelijke dienst voor Sociale Zaken te Amsterdam, die het vraagstuk in het bijzonder bezag van het standpunt der Overheid, en drie figuren respectievelijk uit het rooms-katholieke, het protestants-christelijke en het humanistische kamp.

Merkwaardig was, dat er in de grote lijn volkomen overeenstemming bestond, een overeenstemming, die bij de gedachtenwisseling alleen nog maar geaccentueerd werd. Algemeen was de opvatting, dat Overheid en particulier initiatief beide een taak hebben op het terrein van de sociale zorg, al hadden de beide vertegenwoordigers van de Kerken de neiging vooral de kerkelijke zorg als primair te zien en de overheidszorg als aanvullend. Het is een opvatting, die men in onze Armenwet nog altijd gehuldigd vindt, maar die het tegen de praktijk van het leven niet heeft kunnen uithouden. In feite is het toch zó gegroeid, dat tegenwoordig de uitgaven van de Overheid en overheidsinstellingen voor sociale zorg ruim vier maal zo hoog zijn als die van kerkelijke en particuliere instellingen. En in die bedragen zijn niet eens begrepen de uitgaven voor werklozensteun; Zuiderzeesteun, e.d., die geheel ten laste van de Staat komen. Het valt dus moeilijk vol te houden, dat de zorg van de Overheid slechts een aanvullend karakter heeft.

Van rooms-katholieke zijde werd gepleit voor subsidiëring van de kerkelijke en particuliere instellingen door de Overheid. In zo algemene zin vond het denkbeeld bij de anderen evenwel geen instemming. Als de Kerk niet in staat is met eigen middelen voor haar behoeftigen te zorgen, zou het een onjuiste indruk wekken, als de Overheid daartoe de nodige middelen verstrekte. Iets anders is het echter, als het gaat om relatief geringe bijlagen op wat door de kerkelijke of particuliere instelling uit eigen kracht wordt opgebracht. Dit geldt met name voor de bijzondere vormen van sociale zorg, zoals reclassering, zorg voor onbehuisden, e.d. Voor dit soort maatschappelijk werk is naar algemene opvatting een niet te karige steun zeker als verantwoord te beschouwen.

Standpunt humanist

AAN mij was de taak opgedragen het vraagstuk te bezien van het standpunt

door

Mr. J. In 't Veld

van de humanist. Eenvoudig was dit zeker niet, aangezien er van een duidelijk standpunt van het humanisme tegenover het maatschappelijk werk moeilijk nog gesproken kan worden. In de kringen van de moderne arbeidersbeweging, waarmede het humanisme zeker enige verbinding heeft, al zal ik me er wel voor wachten beide te vereenzelvigen, leefde aanvankelijk een hartgrondige afkeer van alles wat zweemde naar armenzorg en liefdadigheid. Als men zich rekenschap geeft van de omstandigheden, waaronder de arbeiders in de vorige en het begin van deze eeuw leefden, en van de volkomen ontoereikende wijze, waarop door armenzorg en weldadigheid in hun noden voorzien werd, is dit niet bepaald te verwonderen. Alle belangstelling werd daarom geconcentreerd op de verbetering van de sociale toestanden. Men verlangde recht en geen aalmoes. Toch zag men wel in, dat zelfs bij de beste sociale wetgeving er gevallen zouden blijven, waarin mensen door individuele oorzaken (lichamelijke of geestelijke defecten) in moeilijkheden kunnen geraken. Doch ook daarvoor zou in de toenmalige gedachtengang de Overheid hulp hebben te bieden. Bij de behandeling van de Armenwet in 1912 diende Vliegen een amendement in, waarbij aan de hulpbehoevende een recht op onderstand werd toegekend. Het behoeft wel niet gezegd, dat het geen kans maakte.

Wat ons treft in al deze beschouwingen, is, dat men blijkbaar alleen oog had voor materiële hulp. Dat de hulpbehoevende dikwijls evenveel behoefte heeft aan geestelijke en zedelijke steun, begon eerst langzaam door te dringen. Op kerkelijk terrein en met name in de kringen van het Leger des Heils voelde men dit uiteraard wel sterker. Overigens kwam dit nieuwere inzicht vooral op in de meer gespecialiseerde vormen van sociale zorg, zoals reclassering, kinderbescherming, zorg voor ongehuwde moeders, onbehuisden, a-sociale gezinnen, drankzuchtigen, enz. Ook in socialistische kring ontwaakte de belangstelling voor dit soort werk, zij het tot aan de tweede wereldoorlog nog maar op bescheiden schaal. Alleen in de drankbestrijding namen de socialisten een opmerkelijk ruim aandeel, ook wat betreft het eigenlijk gezegde reddingswerk.

Als ik nu moet aangeven, hoe de humanist tegenover dit werk behoort te staan, dan zou ik dit in het kort aldus willen samenvatten.

Uitgangspunt

UITGANGSPUNT dient te zijn erkenning van de menselijke waardigheid en eerbied voor de menselijke persoonlijkheid. Daarmede verdragen zich niet de begrippen „armenzorg” en „liefdadigheid”. Elke vorm van steun, die de mens vernedert, moet worden afgewezen. De gemeenschap heeft tot plicht voor haar leden de voorwaarden te scheppen voor een redelijk levensbestaan, enerzijds door de zorg voor werkgelegenheid, en redelijke arbeidsvoorwaarden, anderzijds door een sociale wetgeving om hen te verzekeren tegen de kwade kansen van het leven (ziekte, ongeval, overlijden, ouderdom, werkloosheid). Daarnaast zorg voor hen, die door een lichamelijk, geestelijk of karakter-defect in moeilijkheden geraken of te zwak zijn om op eigen kracht door het leven te gaan. Ook voor hen heeft de gemeenschap de materiële zorg op zich te nemen, voor zover althans de naaste familie niet in staat is tot bijstand, dan wel spontaan uit geestverwante kringen voldoende hulp wordt geboden.

Met materiële bijstand kunnen wij echter niet volstaan. Eerbied voor de menselijke persoonlijkheid verlangt van ons iets meer, n.l. een besef van volle verantwoordelijkheid voor het lot van de hulpbehoevende medemens. Het zich bepalen tot materiële steun is de weg van de gemakzucht, die de moeilijkheden ontwijkt en van een wezenlijke verantwoordelijkheid voor het lot van de evennaaste geen besef blijkt te hebben. Een juist besef van verantwoordelijkheid brengt immers mede, dat men zich geheel in het leven van de ander verdiept. Het is de mens, die onze belangstelling vraagt. Wat hij nodig heeft, is een steun in het leven, een warm begrip voor zijn moeilijkheden, een streven om hem er-boven-uit te halen, m.a.w. geestelijke en zedelijke steun naast materiële hulp.

Het is op deze grond, dat ik wel erken een plicht der gemeenschap om stofelijke hulp te bieden, maar niet een recht op onderstand. Dit laatste kan verslappend werken, vooral wanneer het karakterzwakken betreft, die op onderstand aanspraak maken. Dezen hebben juist een prikkel nodig om door eigen inspanning er weer boven-op te komen.

De vraag is nu, of ook deze geestelijke

(Zie verder pag. 9)

Humanist en maatschappelijk werk

en zedelijke steun moet worden verleend door de Overheid. Ik heb er overwegende bezwaren tegen. In de eerste plaats, omdat men daarvoor een legertje ambtenaren nodig zou hebben. Want men stelle zich de tijd en de toewijding, die deze arbeid vraagt, niet te gering voor. In de tweede plaats, omdat het verlenen van geestelijke en zedelijke steun niet mogelijk is, zonder te raken aan vragen van godsdienst en levensbeschouwing. En het is een gezond beginsel van ons staatkundig stelsel, dat de Overheid zich daar zoveel mogelijk buiten moet houden.

Samenwerking

EEN samenwerking tussen Overheid enerzijds en kerkelijke en particuliere instellingen anderzijds ligt dus voor de hand, waarbij uitgangspunt kan zijn, dat bij het werk van de Overheid het accent meer valt op de materiële bijstand en bij de instellingen meer op de geestelijke en zedelijke steun. Voor een strenge scheiding op dit punt zou ik zeker niet willen pleiten. Met name wil ik waarschuwen voor het misverstand, dat een zich beperken tot geestelijke en zedelijke steun zou betekenen, dat geen beroep zou behoeven te worden gedaan op particuliere geldbronnen. Men kan dit werk moeilijk goed verrichten zonder een apparaat, dat aan hoge eisen van deskundigheid voldoet. Met wat goede wil alleen komt men er niet. De instelling moet in moeilijke gevallen bijstand kunnen bieden en zij moet haar medewerkers scholen en voorlichten. Niets is gevaarlijker op dit terrein dan dilettantisme. Daar komt bij, dat men in de praktijk dikwijls op gevallen stuit, waarin de zedelijke steun te kort schiet, als er ook niet financieel geholpen wordt. Gaat het om grote bedragen, dan kan men natuurlijk daartoe een beroep doen op de gemeentelijke dienst van Sociale Zaken. Maar het is hinderlijk, als men voor elke kleinigheid deze weg moet bewandelen. En dan is er nog de moeilijkheid, dat de bijdrage van de Overheid soms ontoereikend is om de werkelijke kosten te dekken (bij het onderbrengen van voogdijkinderen b.v.).

Omgekeerd zou ik ook niet te vinden zijn voor een absoluut verbod aan overheidsinstellingen om zich te wagen aan het verlenen van geestelijke en zedelijke steun. Daargelaten, dat van een ambtenaar niet verlangd kan worden, dat hij onberoerd blijft door de zedelijke nood in de gezinnen, waarmede hij in aanraking komt, is het de vraag, of er altijd wel een kerkelijke of particuliere instelling te vinden is, waaraan de zedelijke steun met een gerust hart kan worden toevertrouwd. Wil deze steun een redelijke kans op resultaat hebben, dan is overeenstemming in levensbeschouwing dringend gewenst. En een instelling met overeen-

komstige levensbeschouwing is niet altijd aanwezig. Vooral voor de buiten-kerkelijken is deze moeilijkheid aanwezig. Vandaar de oprichting van onze vereniging „Humanitas”, die tot het Humanistisch Verbond in nauwe verbinding staat, om in deze leemte te voorzien.

Over de houding van de oudere kerkelijke en particuliere instellingen tegenover „Humanitas” heb ik in mijn prae-advies ten slotte het volgende opgemerkt:

Wantrouwen

„Ik krijg wel eens de indruk, dat deze het nieuwe zusje met een zeker wantrouwen gadeslaan en er moeilijk toe kunnen komen haar als gelijkgerechtigde in de kring op te nemen. Maatschappelijk werk, niet steunende op levensbeschouwelijke grondslag, schijnt blijkbaar nog gemakkelijker te aanvaarden dan maatschappelijk werk op uitgesproken humanistische grondslag. De Christelijke kerk stelt zich op het standpunt, dat zij de verkondigster is van de absolute waarheid, waaruit voortvloeit, dat zij elke, niet in het Christendom gefundeerde levensbeschouwing moet afwijzen. Voor dit standpunt kan ik begrip hebben, al deel ik het natuurlijk niet. Het kan naar mijn mening echter alleen gelden op kerkelijk, niet op maatschappelijk terrein. Ik kan mij voorstellen, dat de Kerken samenwerking met het Humanistisch Verbond afwijzen, waar het gaat om leerstellige vraagstukken. Maar bij samenwerking op maatschappelijk terrein kan het alleen nmaar de vraag zijn, of de gestelde doeleinden samenvallen.

Mr. J. In 't Veld

(Cliché Nw. Utr. Dagblad)

Er is reeds sinds jaren een prettige samenwerking tussen christenen en humanisten op het gebied der drankbestrijding, zonder dat dit ooit tot ernstige moeilijkheden aanleiding heeft gegeven. Al deze drankbestrijders zijn uit verschillende levensovertuiging tot gelijke doelstelling

gekomen en hebben elkaar in dit stuk maatschappelijke strijd gevonden. Waarom zouden wij elkaar ook niet kunnen vinden in de strijd voor versterking van normbesef en gemeenschapszin? Laat men goed beseffen, dat wij hier staan voor een gezamenlijke taak, van het richtig vervullen waarvan het lot onzer beschaving afhangt.

Nu wordt wel als argument tegen het samengaan met humanisten van kerkelijke kant aangevoerd, dat men in die humanistische actie tot versterking van het normbesef onmogelijk vertrouwen kan hebben. Men ziet het n.l. zó, dat normbesef alleen kan wortelen in een godsdienstige overtuiging. „Zonder God geen normen”, heet het kort, maar krachtig. Daartegenover mag ik er op wijzen, dat de normen van redelijkheid en schoonheid toch blijkbaar gelden, onafhankelijk van een godsdienstige overtuiging. En dat ook op zedelijk gebied de humanist uitgaat van een boven-persoonlijk normbesef, alle twijfel van kerkelijke kant ten spijt.

Nu stem ik graag toe, dat een verklaring van de herkomst van dit normbesef voor de humanist veel meer moeilijkheden baart dan voor de christen, maar dit heeft niets van doen met het feit, dat dit normbesef in kiem in iedere mens aanwezig is. En evenmin met het feit, dat deze kiem door opvoeding, hetzij in godsdienstige, hetzij in humanistische geest, tot ontwikkeling gebracht en voor verstikking behoed moet worden. En nu stem ik alweer graag toe, dat de godsdienst bij deze opvoeding een sterke steun kan zijn, maar mag dit een reden zijn om een opvoeding in humanistische geest te veroordelen? Wij hebben nu eenmaal te aanvaarden het feit, dat een aanzienlijk deel van ons volk de band met de Kerk heeft verbroken en dat de Kerk, niettegenstaande alle moeite, er niet in geslaagd is haar vat op deze mensen terug te winnen. Moeten wij dit deel van ons volk dan maar geestelijk en zedelijk laten verkommeren? Daarmede zouden wij toch niet verantwoord zijn, noch tegenover hen, die steun nodig hebben, noch tegenover ons volk.”

Geen gedachtenwisseling

NA de debatten in de beide Kamers der Staten Generaal over de inschakeling van het Humanistisch Verbond bij de geestelijke zorg in het leger en in de D.U.W.- en wederopbouw-kampen had ik in het Utrechtse congres, waar deskundigen van alle richtingen aanwezig waren, over deze beschouwing een principiële gedachtenwisseling verwacht. Zij is uitgebleven. Alleen de aanval van Faber op het prae-advies van ds. Roscam Abbing, waaruit te lezen viel, dat deze de particuliere instellingen wilde achterstellen bij de kerkelijke, lokte een wederwoord uit zowel van de protestantse als van de rooms-katholieke prae- (zie verder pag. 10)

Hoofdbestuursvergadering

De voorzitter heet mevr. Blikslager welkom in het H.B. en deelt daarna mee, dat sinds de vorige H.B. verg. op 9 April j.l. de gemeenschappen Nijmegen, Soest en Zierikzee werden gevormd en het ledental steeg van 4628 tot 4811. Er waren op 21 Mei 49 inschrijvingen van 3×100 gulden. Het pleegkinderenwerk is in volle gang en het bureau verzet, onder leiding van mevr. van Gorkum—Lechner bergen werk. Het kamp-werk vertoont een sterke groei. Daarop wordt de veretgenwoordiging besproken op de buitenlandse congressen van deze zomer en het komende najaar.

Het blijkt dat de werkzaamheid van het Verbond als geestelijk centrum, dat ook geestelijke verzorging uitoefent in de daarvoor in aanmerking komende gevallen, in het middelpunt van de belangstelling staat. De organisatie der Kaderdagen van de komende winter wordt besproken. Na vaststelling van de volgende H.B. verg. op 25 Juni wordt de vergadering gesloten.

Humanist en maatschappelijk werk

(slot)

adviseur. De eerste verduidelijkt zijn standpunt in die zin, dat men naar zijn mening kerkelijke en particuliere instellingen niet op één lijn kan stellen en dat particuliere instellingen, door de Overheid in het werk te betrekken, aan zekere voorwaarden zullen moeten voldoen, welke aan de kerken niet gesteld behoeven te worden, omdat aangenomen mag worden, dat deze krachtens haar wezen daaraan reeds voldoen. Tegen dit standpunt verklaarde ik geen bezwaar te hebben. Ook „Humanitas” verlangt niet met kerkelijke instellingen op één lijn gesteld te worden. Met de erkenning, dat onze vereniging aan de uit een oogpunt van algemeen belang te stellen voorwaarden voldoet, zijn wij tevreden.

De katholieke prae-adviseur vatte het wat sportiever op. Hij had geen enkel bezwaar tegen toelating van „Humanitas”. Laten wij gezamenlijk onze krachten maar op dit werk beproeven. „En dan zal wel blijken, wie het het beste doet”. Zo mag ik het graag horen!

Al met al, meen ik te mogen concluderen, dat het congres in Utrecht ons een stap verder heeft gebracht op de weg, die leidt naar erkenning van het humanistisch georiënteerde volksdeel als een waardevolle kracht, die in de strijd om het behoud onzer beschaving niet langer kan worden genegeerd.

„Wiens brood men eet, diens woord men spreekt”: een oud spreekwoord, dat niet veel goeds betekent. Tegenwoordig gebruiken we in plaats van dat oude Nederlandse spreekwoord wel een bekend gramfoonplatenmerk: „His masters voice”; dat spreken we dan een beetje spottend of meewarig uit.

Er is een tijd geweest, waarin een dergelijk gezegde in een bijzonder ernstige betekenis werd gebruikt. Ja, het was een stelregel die in wetenschappelijke kringen gezag had. Een „adagium” noemen we zoiets.

Een adagium heeft de eigenschap bijzonder hardnekkig te zijn. Als het een juiste strekking heeft is dat niet erg. Maar een adagium met een onjuiste strekking is ook hardnekkig.

Het handhaaft zich niet omdat het goed is maar omdat het goed klinkt. Het wordt een soort toverspreuk en als zodanig lijkt het onaantastbaar. Dat toverachtige zit soms in de klank; vooral als zo'n spreuk rijmt maakt zij een goede kans eeuwen te overleven. We weten bijv. hoe morele uitspattingen van grote mannen als het ware werden goedgepraat met het rijmpje: „Hoe groter geest, hoe groter beest.”

Maar keren we tot ons onderwerp terug. „His masters voice” is een variant op het oude adagium, waarmee men wilde uitdrukken, dat de heersende religie in een land de religie moest zijn van de heerser. In het latijn werd dat aldus gezegd: „Cuius est regio, eius religio.” Dat klinkt goed en in vroeger tijden kwam deze helder klinkende zin de heersers goed van pas. Van godsdienst- en gewetensvrijheid kon onder zo'n regiem natuurlijk niets terecht komen. Kerk en staat waren één of ten nauwste verbonden. Natuurlijk kon deze regel in zijn oude vorm alleen bestaan in de tijd van werkelijk „heersende” vorsten.

„De aarde als chemische smeltkroes”

De aarde als Chemische Smeltkroes door Joh. Jakob, (Vert. dr. H. Groot) is zonder twijfel een interessant boek, dat ons door schrijver en vertaler wordt aangeboden. Jakob is geoloog en chemicus, Groot sterrekundige, beiden zijn (natuur)filosofen en daardoor kon een natuurfilosofische beschouwing ontstaan die zeer de moeite van het lezen waard is, ook al is men het niet in alle opzichten met de schrijver eens. Men vindt er beschouwingen over ruimte en tijd, over het heelal en onze aarde, over de detailstructuur der materie, de samenstelling van de aarde en tenslotte wereldbeschouwelijke overdenkingen. De uitvoering is in alle opzichten af. (Uitgave Querido, Amsterdam).

In de tegenwoordige wereld is in de plaats van de heerschappij van heersende vorsten getreden de heerschappij van een samengesteld staatsapparaat. Maar nog steeds bestaat hier en daar en nu en dan de neiging de „religio” door het staatsgezag te doen bepalen, althans de staat een zekere voorkeur voor een bepaalde „religio” te doen tonen.

Wij, Nederlandse humanisten, kunnen ons bij zo iets niet neerleggen. Niet omdat het niet de humanistische „religio” is, waar het Nederlandse staatsgezag voorkeur voor toont. Zou het Nederlandse staatsgezag wel een voorkeur voor het humanisme tonen... ach neen, dat is ondenkbaar, omdat immers het humanisme naar zijn wezen zelfs het laatste spoortje van het adagium „cuius est regio, eius religio” moet opruimen.

Hiermee is al duidelijk gezegd, waarom wij ons ertegen zouden verzetten als het staatsgezag aan de ene religio de voorkeur gaf boven de andere.

Wij, autonome humanisten, achten het in strijd met de menselijke waardigheid, als ons van buitenaf iets wordt opgedrongen als „de” waarheid. Wij willen volledig mens zijn in deze wereld. Wij zeggen niet, dat het staatsgezag niets met dit mens zijn te maken heeft. Het heeft er wel degelijk iets mee te maken, en wel in zoverre het de ruimte voor dat mens zijn moet geven. Maar het zijn de telkens weer even naar boven komende resten van het oude adagium, die ondanks de formele scheiding tussen kerk en staat juist die ruimte dreigen te beperken. Het zijn maar resten. Wij zijn dus vooruitgegaan. Maar ook die resten zullen moeten verdwijnen. Ss.

100 x f 100.—

Sinds het vorige nummer van Mens en Wereld is het aantal uitgegeven certificaten gestegen tot 51. Van verschillende gemeenschappen ontvingen wij bericht, dat men hard aan het werk is om het gestelde doel te bereiken:

100 x f 100 vóór 1 Augustus 1949.

U weet het: Wij zoeken 100 personen (of groepjes van personen), die bereid zijn gedurende 3 jaar jaarlijks f 100,— in het Opbouwfonds van het Verbond te storten, teneinde de consolidatie en verdere ontplooiing van het Verbond mogelijk te maken.

Uw aanvraag om een certificaat gelieve U te richten tot het Centraal Bureau Hum. Verbond, Weerdsingel O.Z. 80, Utrecht. Postgiro 304960.

Stel eer in veilig verkeer

Een ruk aan de keukendeur, die zwaait open en Ansje vliegt haar moeder om de hals.

„Ik ben geslaagd voor het veilig-verkeers-examen, moekie! Fijn, hè. Maar één fout gemaakt, vergeten mijn hand uit te steken toen ik de Bakkerstraat inreed.”

Moeder zoent Ansje op beide wangen. „Reuze, meidje, met jou kan ik tenminste door de stad fietsen. Ik wed, dat je nu méér van de verkeersregels kent dan ik!”

„Nou zeg, jij fietst al zó veel jaren!”

„Maar ik heb nog nooit examen gedaan.”

„Geslaagd?”, vraagt vader, die op dat drukke gesprek in de keuken afkomt.

„Wat dacht je dan?” geeft moeder terug.

„Mooi, meid”, zegt vader en hij geeft zijn oudste een stevige hand, „ik ben er écht blij om. Ik wou wel, dat alle mensen verkeersexamen moesten afleggen voordat zij de straat op mochten.”

„Ook de wandelaars, paps? Dat kan toch haast niet!”

„Ik geef toe, dat 't niet kan. Maar het zou wel goed zijn als alle automobilisten en fietsers, en ook de wandelaars, zich precies hielden aan de verkeersregels. Vooral de kinderen! Dan zouden er heel wat minder ongelukken gebeuren.”

„Gebeuren er dan zo veel ongelukken op straat, vader?”

Je moet wel erg goed uit je ogen kijken als je in de grote stad fietst.

(Cliché Nw. Utr. Dagblad)

De wonderlijke stoet

't Stond gisteravond in de krant:
„De auto's moesten stoppen, want
„Er kwam een optocht door de straat
„Waar ieder nog verbaasd van staat.
„Voorop, met geel-wit-rode petten,
„Liepen tulpen te trompetten.
„Ze bliezen tot hun kelkeblaren
„Zo bel als luchtbalonnen waren.
„Daarachter kwamen de seringen,
„Die liepen 't wijsje mee te zingen.
„Een appel- en een perelaar
„Schreden gearmd naast elkaar.
„De kers, in 't midden van de stoet,
„Kreeg plots de kriebel in zijn voet,
„Begon een walsje rond te hupsen
„Tot groot verdriet van al zijn rupsen,
„Die daar, o wee, niet tegen konden,
„En 't aller-, allerakeligst vonden.
„Ze vielen allen in de goot
„En stierven daar de hongerdood!
„Toen kwam er ook, in groot ornaat,
„De gouden regen door de straat.
„Die strooide met een gulle hand
„Goud voor de kindren langs de kant.
„Dat werd een wilde graaipartij
„Want elk kind riep: „Het is voor mij!
„Jij hebt je beide zakken voll!”
„Dwars door dat woest gerollebol
„Lieten de heel licht groene iepen
„Hun lange, dunne takken zwiepen.
„De kindren stoven snel opzij,
„Toen kon de optocht weer voorbij.
„Liguster en wijgelia

„Liepen elkander achterna.
„De lissen, nauwlijks uit het water,
„Kwamen gevieren, even later.
„En alle planten uit de wei
„Daarachter weer in bonte rij:
„Het pijpkruid en het jonge gras
„Liepen keurig in de pas.
„Een blauw groepje vergeetmijnetjes
„Zong in koor de mooiste liedjes.
„En madeliefjes, boterbloemen
„Te véél om even op te noemen.
„Een dikke, knoestige kastanje,
„Droeg om zijn schouders bloemenfranje.
„Vervolgens prachtige pioenen
„Met spiegelglad gepoetste schoenen.
„Steeds klonk heel helder de muziek
„Van 't tulpencorps. 't Was zó komiek
„Dat alle mensen, die er stonden,
„Lachten, tot zij niet meer konden.
„Daar trok de stoet zich niets van aan,
„Hij is recht door de stad gegaan.
„En, eenmaal buiten op het veld,
„Hebben de planten afgeteld
„En zijn toen krijgertje gaan spelen.
„Maar dat ging allen gauw vervelen.
„Ze zijn toen maar naar huis gegaan,
„Toen was het met de stoet gedaan.”

* * *

Heb je zo'n optocht nooit gezien?
Ga maar naar bed, dáár dan misschien.
Want als je rustig ligt te dromen
Kan je zo'n optocht tegen komen.

VICTOR ANSTRA.

46001 ongelukken

„Nou, en ôf! Ik heb juist daarover een artikeltje in de krant gelezen. Vorig jaar zijn er niet minder dan 46.001 ongelukken gebeurd. Stel je eens voor, ruim zes en veertig duizend! Veel doden, wel 885, meer dan 300 kinderen! En dan nog 14.905 gewonden, waarvan misschien velen voor hun verdere leven ongelukkig zijn. Verschrikkelijk!”

Even is het stil in de keuken. Alle drie denken aan het vreselijke verdriet, dat er in zovele gezinnen is door al die ongelukken.

„En dat komt voor een groot deel, omdat de mensen de verkeersregels niet goed kennen of doen, alsof die niet bestaan”, vervolgt vader. „Ze vinden het schijnbaar te lastig altijd links te passeren, niet te hard te rijden of op de aangewezen plaatsen over te steken. En... ze letten veel te weinig op de aanwijzingen van de verkeersagenten!”

„Waarom zijn de mensen toch zo dom?” vraagt Ansje.

„Ja, kind, dat is moeilijk te zeggen. De mensen zijn wel eens vaker dom en daarvoor is er meer verdriet in de wereld dan nodig is.”

„Nou, maar ik zal me wel precies houden aan de verkeersregels, hoor paps!”

„Mooi, kindje! En je moet er bij je vriendinnen ook maar op aandringen net zo verstandig te zijn als jij. Deze maand probeert het Verbond voor Veilig Verkeer de mensen weer eens te leren dat het in hun eigen belang is geen domme dingen in het verkeer te doen. Vooral de kinderen moeten nog heel wat leren. Niet spelen op drukke verkeerswegen, zich niet laten voorttrekken door vrachtauto's, niet achter aan taxi's en trams hangen. Niet nog net even oversteken als er een auto aankomt. Eén aarzeling, één kiezelsteentje op straat, waarover je struikelt, en het is gebeurd!”

„Vorige week zag ik nog een jongen onder een auto komen”, zegt Frits, die tijdens het gesprek is thuisgekomen. „Hij gilde zo. Vreselijk! Gelukkig had hij zich niet erg bezeerd. Ik ben ook altijd voorzichtig, hoor vader! De meester zei vorige week: Beter even later thuis dan naar het ziekenhuis.”

„Zó is het”, zegt vader en hij gaat met zoon en dochter gearmd de huiskamer in.

„Help kleine kinderen bij het oversteken”, zegt hij daar nog. En zijn twee Veilig-Verkeers-kinderen beloven het hem.

En wat doen jullie?

J. VÉES.

Jeugd tussen God en chaos

JEUGD TUSSEN GOD EN CHAOS
luidt de pakkende, maar ietwat misleidende titel van een boek, geschreven door dr. N. G. M. van Doornik met als ondertitel: „Onderzoek naar de godsdienstige problemen bij de studerende jeugd”¹⁾.

De titel is enigszins misleidend, omdat van de studerende jeugd slechts het deel beschouwd is dat voorbereidend hoger of middelbaar onderwijs (V.H.M.O.) volgt en de studenten niet in het onderzoek zijn betrokken. Het gaat dus uitsluitend om een klein deel van de jeugd en uit dat deel zijn steekproeven genomen, die overigens een boek hebben opgeleverd dat de studie dubbel en dwars waard is, zeker ook voor ons humanisten al zal de schrijver, een volbloed r.k., het zeker niet in de eerste plaats voor ons geschreven hebben!

Het is, voor ik iets over het boek zelf wil meedelen, wel goed om ons bewust te zijn hoe klein het deel van de Nederlandse jeugd is dat door dit onderzoek direct en indirect wordt geraakt. Direct, omdat het studiemateriaal ontleend is aan een enquête gehouden in 1939/40 en een in '47/48, waarbij de eerste mededelingen van 399 leerlingen over het religieuze probleem opleverde, de tweede van 155. Als men nu weet dat het V.H.M.O. in 1947 86.430 leerlingen telde, dan is dus inderdaad maar een zeer klein percentage in het onderzoek betrokken. Maar bovendien, in 1940 bezochten slechts 480 van 10.000 12—19-jarigen een inrichting voor V.H.M.O., in 1947 was dat aantal gestegen tot 664, dat is dus nog geen 7%!

Wanneer we er nu nog bij weten dat het onderzoek plaats heeft gehad aan Gymnasia, Lycea, H.B.S. en middelbare meisjescholen, dat zijn dus scholen die hun kinderen overwegend betrekken uit de zogenaamde hogere en middelbare milieus, dan moet men zich dus wel duidelijk bewust zijn dat dit onderzoek alleen wat te vertellen heeft over een zeer klein deel van de Nederlandse jeugd.

Belangstelling toegenomen

IN de eerste plaats blijkt dan uit het onderzoek dat de belangstelling voor het probleem „God en Godsdienst” in de loop der laatste jaren is toegenomen. In de eerste enquête beantwoordden 46,1% van de proefpersonen de vraag op dit gebied gesteld, in 1947/48 waren het 51,4%. In de 4e, 5e en 6e klasse gemiddeld 34,44 en 60% terwijl van de katholieken slechts 33,6%, van de protestanten 63,2% en van de onkerkelijke 53,3% op de vraag ingingen.

Een nog merkwaardiger resultaat werd verkregen toen dr. van Doornik ging onderzoeken hoeveel procent van de jongens tot het zogenaamde **probleemtype** behoorden,

waartoe hij die jonge mensen rekende, die bezonnen in waren gegaan op een of meer problemen. Tot een dergelijk probleemtype behoorde 65% van de jongens.

Van de jongens van de r.k. scholen waren 45% probleemtypen, van de protestant-christelijken 60% en van de niet-confessionele 67%.

Wat schooltype betreft, van de H.B.S. B-leerlingen 30%, van de Gymnasium B-leerlingen 73%.

Opmerkelijke cijfers

CIJFERS mogen „dor” zijn, maar wie deze cijfers goed beschouwt zal ze toch op zijn minst zeer opmerkelijk vinden en meer dan ooit beseffen hoe belangrijk de invloed van het V.H.M.O. is voor de vorming van de persoonlijkheid van deze jonge mensen.

Nu gaat het in deze studie niet om de belangrijke levensproblemen in het algemeen, doch uitsluitend om de houding van de jeugd tegenover de godsdienst. Een zeer wijke beperking, want anders had niet één boek maar een hele serie geschreven moeten worden.

door Ir. P. Schut

Natuurlijk gaat de schrijver, die een wetenschappelijk man is, eerst door een definitie van de begrippen godsdienst en religie vastleggen. Hij verwerpt het o.i. juiste onderscheid dat Kohnstamm en anderen aan deze begrippen toekennen. „Godsdienst onderscheidt zich van religie daardoor dat de eerste berust op een bipersonale, een ik-Gij-relatie, de tweede op een unipersonale relatie, de verhouding van het ik tot het Al, aldus Kohnstamm in zijn „Schepper en Schepping” pag. 159. Dit onderscheid bewijst te veel eer aan de mensen die niet in een persoonlijk God geloven.

„Wij zullen in deze studie de woorden religie en religieus alleen gebruiken, waar sprake is van een persoonlijke God om aan de God-loze „religie” geen wijding te geven, die zij niet verdient en die ook Prof. Kohnstamm haar zeker niet zal verlenen” (blz. 197). Ge proeft de geest van onverdraagzaamheid tegenover niet-Christenen, die uit dit zinnetje spreekt. Ook elders komt die geest tot uiting.

„Wanneer een jeugd zich afkeert van de openbaring in het Woord om alleen te zien naar de openbaring in de natuur, dan kan men moeilijk meer spreken van kerkelijk verval: dan beleeft men de ruïne van het Christendom” (blz. 263). Daar kunnen we mee accoord gaan, maar als de schrijver

dan vervolgt: „Dan blijft er voor de jeugd niets meer over dan het onchristelijk avontuur” en hij daaronder het zoeken van de jongeren in de Indische religie en filosofie of in het Boeddhisme verstaat en daarop laat volgen: „Snobbisme? niet onmogelijk!” dan slaat de benauwde walm van „eigen-alleen-zalig-makend-geloof” je toch wel tegen.

Eenheid van dogma

HOE denkt de jeugd over deze problemen? De r.k. jeugd denkt op godsdienstig gebied „scholastisch”, ze maakt een homogene indruk, vergeleken bij de andere jeugdgroepen omdat „er niet alleen de eenheid van dogma is, maar ook een verklaring volgens dezelfde methode, in eenzelfde terminologie” (blz. 24). Daar wordt die jeugd zo van jongsaf in opgevoed, dat het zeer begrijpelijk is dat vele katholieke jongelui zich uitspreken in formuleringen als deze: „Ik vind de katholieke godsdienst de beste en meest logische (blz. 25).

Zoals gezegd, de opvoeding is er van jongs af op gericht. De katholieke jeugd gelooft niet aan God wegens de wijsgerige argumenten, die komen er alleen maar bij, al zijn ze belangrijk.

„Wie onzer herinnert zich nog de tijd, dat dit (r.k.) geloof bezit van hem nam? dat het zacht neerzank in zijn bewustzijn om daar te blijven rusten, misschien een mensenleven lang? Dat geloof is ons (onder invloed der genade) geschonken door een moeder die onze handen vouwde of een vader, die een vroom verhaal vertelde bij een platenboek. Daar was nog geen ratio, geen dialectiek: een zuiver geloven-op-gezag van een waarheid, die indrukwekkend was en heilig. Wanneer later de dialectiek wordt aangeleerd, doet deze niets anders dan het oude geloof bevestigen. Maar het is voor de zelfstandig (!) denkende jeugd een verrassing te bemerken, dat het gezonde (!) verstand gedwongen is de fundamentele waarheid van Gods bestaan te aanvaarden” (blz. 98). (De twee uitroepstekens zijn niet van dr. van Doornik) „Reeds het zevenjarige kind komt 's Zondags met vader of moeder binnen in het indrukwekkende kerkgebouw, volgt op zijn manier de handelingen van de priester, staart geboeid naar het kaarslicht en de wierookwalm, speelt met zijn kerkboek en rozenkrans en ziet met ontzag rond naar heiligen-beelden en bidende mensen” (blz. 252).

Is het wonder dat de jeugd die zo opgevoed wordt weinig met problemen „zit” en dr. van Doornik met trotse voldoening kan opmerken dat: uit dit onderzoek de r.k. kerk naar voren treedt als de grootste paedagoge? Zij bezit de rijkste keur van middelen om

(zie verder pag. 13)

Jeugd tussen God en chaos

de jeugd te leiden tot het door haar gestelde doel" (blz. 274).

Minder vastheid

DE protestantse jeugd mist voor een groot deel deze vastheid, niet alleen door de diepgaande scheiding, tussen gereformeerde, orthodoxe en vrijzinnig protestantse opvattingen. Maar de protestantse leider staat meer op zichzelf, en dus meer alleen. Het is duidelijk dat de vrijzinnige jeugd, die niet aan dogma gebonden wordt, meer problemen in zich voelt opkomen dan de orthodoxe, die evenals de katholieke van jongsaf is opgevoed in de totale zekerheid des geloofs.

„Ik ben de Waarheid" — „Wie onbevangen rond ziet temidden onzer heden-daagse religieuze chaos moet erkennen: bij Hem is de Waarheid te vinden — of ik vind ze nooit."

„Zijn waarheid blijft zichzelf, is onveranderlijk, gebonden door alle eeuwen heen, hard als graniet, men noemt ze *dogma*" (blz. 239).

En voor de orthodoxe zowel als voor de r.k. opvoeding geldt wat van Doornik citeert uit een geschrift van Chesterton: „Een opvoeder die niet dogmatisch is, is eenvoudig een opvoeder, die niet opvoedt" (blz. 233). Zo komt natuurlijk de jeugd uit het vrijzinnig-protestants milieu er slecht af, en de stakkers uit het buitenkerkelijke wacht het allerdroevigst lot.

Want de jeugd, die iedere dogmatische grondslag mist, de autonome jeugd, die bijna de helft uitmaakt van onze studerende jongeren moet zonder op traditie te steunen, de vorming van wereldbeschouwing en godsdienst tot haar belangrijkste taak maken. „Dat wil zeggen dat bijna de helft van diezelfde jeugd in het belangrijkste punt van haar leven mislukken zal. Want zij kan niet slagen!" (blz. 29).

Somber wordt hun toekomst getekend: „... de adolescent, die zijn godsdienstkennis te hooi en te gras bijeengaart, die als kind reeds de universitaire methode moet volgen der capita selecta (bloemlezing), die de bijzonderheden verneemt vóór de hoofdzaak, de uitkomsten voor de bewijzen... die respectievelijk onder leiding komt van vakmensen en dilettanten, van vrijdenkers, sceptici en godsdienstige mannen, die eenzaam rondslentert langs de kermiskramen der moderne sophisten, die „religieuze" disputen volgt op het trambalcon... die tenslotte „persoonlijk" de waarheid gaat opsporen in de Bijbel, het godsdienstige hoekje van de krant, het tijdschrift voor Christiaan Science, het maandblad voor Parapsychologie, Nietzsche, Spengler, Büchner en Multatuli, en dat alles zonder grondbeginselen, zonder dialectische scholing en zonder klare begrippen..." (blz. 70).

Dagboekblaadjes

van

Meester JAN

I.

Het is met de opvoeding wonderlijk gesteld. Je kunt er dikke boeken over schrijven of lezen en in de praktijk een opvoeder zijn van nul komma nul. En daar dwars tegenover: je kunt van de theorie van de opvoeding geen snars weten en toch in de praktijk van alle dag een gezagsfiguur zijn van de bovenste plank. Eén ding staat in elk geval in de opvoeding wel als een paal boven water: de opvoeder voedt op door zijn daden en niet door zijn preekjes en zijn praatjes. Het helpt niemandal of vader één keer geweldig losraast, omdat het speelgoed van de kinderen overal rondslingert en elke middag zelf zijn hoed en jas op de divan neerkeilt en de weg naar de kapstok niet weet te vinden. Het staat er dan mee als met die rampzalige schoolmeester, die voortdurend de kinderen op hun handschrift moet bedillen, omdat hij zelf het bord miserabel volkalkt.

Evenals om een magneet een magnetisch krachtenveld ligt, zo bevindt zich rondom de opvoeder een opvoedkundig krachtenveld, waarvan de sterkte zeer afhankelijk is, hoe het met de zelfopvoeding van die opvoeder staat.

Humanistische opvoeding is opvoeding zonder dogma's. Dus ook zonder het dogma: „Eert uw vader en uw moeder". De humanist, zo leraarde A. H. Gerard reeds in 1885, toetst nimmer de werkelijkheid aan eenmaal vastgestelde zede- of natuurwetten, maar beoordeelt de laatste aan hetgeen is.

D.w.z. in vader en moeder moet iets, neen wat zeg ik, moet véél te eren zijn! Zij moeten niet uit hoofde van hun ouderschap gezag eisen, doch uit hun voorbeeldig dadenleven moet het gezag en de eerbied voor hen opbloeien.

DIT gevaar is inderdaad aanwezig, het is noodzakelijk voor ons het te beseffen en er de enig juiste conclusie uit te trekken: Wij hebben als humanisten de enorme taak contacten te leggen tussen ons en deze jongeren, hen op te vangen in hun moeilijkheden, niet om ze te binden aan een dogma, maar om ze behulpzaam te zijn bij het vormen van een overtuiging, van een levend, sterk geloof.

Want als het boek van dr. Van Doornik ons één ding leert, dan is het niet dat we de jeugd het r.k. of protestantse geloof moeten ontnemen, maar dat we de probleemjeugd, die een zo groot percentage van onze jongeren vormt, zo snel mogelijk de helpende hand moeten toesteken.

Waaruit we maar leren kunnen, dat de opvoeders minder opzettelijk met de kinderen bezig moeten zijn, doch intenser met zich zelf. Opvoeden is voor een groot gedeelte zelfopvoeding. En nu is het heel erg jammer, dat we nog zo weinig goede, principiële humanistische geschriften over de opvoeding in ons land hebben aan te bieden.

De gereformeerden hebben hun prachtige tijdschrift „Moeder", voor de kleuteropvoeding hebben de r.k. het mooie boek van professor Chorus „Zuigeling en kleuter" en de vrijzinnigen dat van professor Langeveld „De opvoeding van zuigeling en kleuter" en wij hebben daarnaast nog zo weinig. Het is daarom met grote blijdschap, dat ik de opvoeders, en dat zijn we toch eigenlijk allemaal zo nu en dan, wijs op het prachtige boek: A. H. Gerhard „Vrijdenker, socialist en opvoeder".

Een boek, waarin de bekwame hand van P. Spigt ons Gerhard tekent als de paedagoog van het humanisme uit. Hoe moeten — in het licht van deze figuur — allen zich schamen, die de Humanist alle kans op moraal ontfangen en die menen te moeten poveren, dat de jeugd slechts heeft te kiezen tussen God en Chaos.

Tussen God en Chaos staat de ouder, de leerkracht, de jeugdleider, die opvoedt van het Humanisme uit. Tussen God en Chaos stond Gerhard. Leest maar eens wat in het zo juist genoemde boek van hem verzameld is. Het is een boek om heel erg blij mee te zijn. Een figuur om dankbaar voor te zijn.

Een boek om je aan te schaffen.

Terwijl daarnaast het kleine geschriftje van het Verbond „Opvoeden in humanistische geest" in geen enkel gezin ontbreken mag.

Mochten er vragen of problemen rijzen op het terrein van de opvoeding, dan wil meester Jan deze gaarne in ontvangst nemen en in zijn volgende „Dagboekblaadje", of persoonlijk — maar dan een postzegel voor antwoord insluiten — beantwoorden.

Het adres is: Meester Jan, Weerdsingel O.Z. 80, Utrecht.

Uit de aard der zaak heb ik slechts op enkele gedachten uit het boek van dr. Van Doornik de aandacht kunnen vestigen. Ik zou ieder die met het probleem „Jeugd en Godsdienst" in aanraking komt, willen aanraden het te bestuderen.

Voor al de protocollen, waarin de stem van de jongeren zelf tot uiting komt zijn de moeite dubbel en dwars waard. Er blijkt o.m., dat in 1947/48 het moderne Humanisme bij de jeugd van de onderzochte scholen volslagen onbekend was. Het wordt althans in de gepubliceerde antwoorden nergens vermeld. Hier ligt voor ons overvloedig werk.

1) Martinus Nijhoff, Den Haag, 320 pag., prijs f 8,— geb.

ONS KINDERWERK: positieve en negatieve kanten

Op het ogenblik zijn er 400 buitenlandse kinderen onder onze hoede, in 400 Nederlandse gezinnen ondergebracht, verdeeld over ongeveer 40 plaatsen. Wij willen zo graag dit jaar nog 850 kinderen een tijdje de geestelijke en lichamelijke verkwikking geven van een verblijf in een goed Nederlands gezin. Dat plan kunnen we echter alleen volbrengen met u aller medewerking. Dat nog niet alle 4800 leden van ons Verbond zich op de een, of andere wijze bij dit levend en praktisch stuk werk hebben laten inschakelen, moet wel liggen aan het feit dat nog niet iedereen het belang ervan inziet, noch bekend is met de motieven waarom wij het doen. Ik weet dat er talrijke bezwaren opgeworpen worden. Mag ik een paar van de meest voorkomende met u bekijken?

Er is zo hier en daar nog al eens wat oppositie tegen het feit dat wij Duitse kinderen laten komen. De argumenten die hierbij worden aangevoerd, zijn talrijk en zeer verschillend. Een uitvoerige bespreking hiervan is in dit kort bestek onmogelijk. We zouden dan zelfs op het terrein van de politiek komen en daar heeft ons werk nu juist helemaal niets mee te maken! Ik wil slechts naar voren brengen dat het B.K.B.P. van de gedachte uitgaat, dat elk kind, dat het nodig heeft, geholpen moet worden. Welke nationaliteit dat kind heeft, doet niets ter zake. En mocht u er aan twifelen of Duitse kinderen hulp nodig hebben, neemt u dan eens een kijkje bij en praat u eens met de hier aanwezige kinderen uit het Ruhrgebied. Maar u bent bang dat het dan bij terugkomst des te erger voor hen zal zijn? Deze vraag heeft mij ook intensief bezig gehouden.

Tenslotte heb ik de mening van een psychiater hierover gevraagd. Deze was van oordeel dat het constructieve element in deze verreweg het grootste was en dat het altijd beter is de kinderen tijdelijk uit de ellende te halen, dan helemaal niet, welke mening gedeeld wordt door medische adviseurs van de Centr. Raad voor Buitendl. Kinderzorg.

Ook tegen de komst van Franse kinderen heeft men bezwaren, want, zo zegt men, Frankrijk kan toch wel zelf z'n kinderen helpen. Ik wil in het midden laten of Frankrijk dit zou kunnen. Wij hebben te maken met het feit dat heel veel kinderen niet geholpen zijn. Dat kunt u zien aan de Franse kindertjes die op het ogenblik hier zijn. Zo mager en veel te klein voor hun leeftijd.

Van vele kanten komt de vraag: waarom helpen we buitenlandse kinderen en geen Nederlandse? Inderdaad. Er zijn echter vele andere instanties die zich bezig houden met het lenigen van de nood onder de Nederlandse kinderen. Niettemin zouden ook wij gaarne hieraan meedoen. Dat dit

tot nu toe niet gebeurd is, vindt zijn oorzaak in het feit dat wij niet over de financiën beschikken die hiervoor nodig zijn. De kosten voor de buitenlandse transporten worden voor een deel door de U.N.A.C. gedragen, terwijl verder de plaatselijke afdelingen van het Buitenkermelijk Bureau voor Pleegkinderen geld bij elkaar gebracht hebben om ons werk mogelijk te maken. Voor Nederlandse kinderen zouden nieuwe financiële bijdragen nodig zijn. Wanneer u die zorg op u neemt, zullen wij zeker niet nalaten ook Nederlandse kinderen in ons werk te betrekken. Er staat overigens al een plan op stapel om gezamenlijk met Humanitas als proef 500 Nederlandse kinderen uit de drie grote steden voor een tijdje bij gezinnen in de provincie onder te brengen. Het is al weer door het gebrek aan de nodige fondsen, dat dit plan nog niet uitgevoerd kan worden.

Veel mensen zijn bang dat zij het slecht met een pleegkind zullen treffen. Inderdaad komen er teleurstellingen voor. Er zijn b.v. gevallen bekend van kinderen, die meegenomen zijn en die eigenlijk niet bij ons thuis horen of die in het geheel niet uitgestuurd hadden moeten worden. Dergelijke dingen zijn ook voor ons een teleurstellende ervaring, en wij doen ons best deze tot een minimum te beperken. Ook zijn natuurlijk niet alle kinderen even „lief” en aardig. Er zijn zelfs hele moeilijke kinderen bij, wat waarlijk geen wonder is, als men bedenkt uit wat voor milieu's ze dikwijls komen.

U zoudt wel graag een pleegkind nemen, maar u heeft geen plaats in huis. U heeft het al zo druk en u heeft geen hulp? Ja, dit zijn bezwaren die inderdaad overwegend kunnen zijn. Maar, wanneer we innerlijk de behoefte voelen om te helpen, dan kan er zoveel, wat eigenlijk niet kan. En dit is de waarde die voor ons zelf ligt in dit werk: Waarom zijn we bereid ons op te geven voor een pleegkind, of op enige andere wijze dit werk te steunen? Omdat we onze levensbeschouwing uit willen dragen, omdat we mee willen werken aan het leggen van zoveel mogelijk contacten. En dat gebeurt door dit werk. Naast de berichten van teleurstelling komen er zo heel vele binnen, vol enthousiasme. Veel gezinnen blijven contact houden met hun pleegkinderen en trachten ook na hun vertrek op allerlei wijzen wat voor hen te doen. Hoe meer men zich aan dit werk geeft, hoe meer men beseft, dat niet alleen de pleegkinderen winst boeken door hun verblijf in een Hollands gezin, maar dat hier tevens een mogelijkheid ligt voor ons allen om met daden te getuigen van onze levenswijze, ook, ja, juist wanneer daarbij offers van ons gevraagd worden. Een Frans schrijver heeft het zo juist uitgedrukt.

„Si un sacrifice est une tristesse pour

vous, non une joie, ne le faites pas, vous n'en êtes pas digne.”

(Indien het brengen van een offer een droefheid voor u betekent, en geen vreugde, breng het offer dan niet. U bent het niet waard!).

Laten wij dankbaar zijn, wanneer hier een gelegenheid geboden wordt om een offer te mogen brengen. Weet dat wij nog heel wat pleeggezinnen kunnen gebruiken. ± 18 Juli verwachten wij 150 Franse kinderen die nog niet allen zijn ondergebracht, terwijl in September weer kinderen uit het Ruhrgebied zullen komen, waarvoor we ook nog plaatsen nodig hebben. Het plaatselijk B.K.B.P. ten uwen of het secretariaat van het Landelijk Bureau (Mauritsstraat 64, Utrecht, tel. 22870) zal gaarne uw opgave voor een pleegkind in ontvangst nemen, terwijl u uw geldelijke bijdragen kunt storten op postgiro 304960, t.n.v. Hum. Verb. te Utrecht, met vermelding B.K.B.P.

M. VAN GORKOM—Lechner,
secret. Landel. B.K.B.P.

Ook kampen voor scholieren

EEN aantal kampen wordt georganiseerd in samenwerking van de Studenten-Vereniging op Humanistische Grondslag en het Humanistisch Verbond. Zij zijn gebaseerd op het principe der zelfwerkzaamheid en op het zelf dragen van de verantwoordelijkheid door de deelnemers voor de goede gang van zaken in het kamp. De taak van de leiding bestaat uit de voortdurende zorg, dat alles „toevallig” goed gaat en het kamp volgens het programma verloopt.

Om dit doel te bereiken is het aantal deelnemers beperkt tot 40 per kamp, zodat een kleine gemeenschap wordt gevormd weer onderverdeeld in tenten, die gezamenlijk koken en de verdere huishoudelijke werkzaamheden onderling verdelen.

Naast deze bezigheden in het kamp wordt een ruime plaats op het programma ingenomen door sport en spel, het verkennen van het wijde Twentse land (de kampen worden gehouden in een van de best bewaard gebleven delen van het oude Twente) en natuurlijk de kampvuren, die van ieder kamp het hoogtepunt vormen.

Ook meer ernstige onderwerpen staan op het programma voor zover daar belangstelling voor is. Juist een kamp kan de sfeer scheppen waarin het gesprek van man tot man zich ongedwongen ontwikkelt.

In de eerste plaats is de organisatie er echter op gericht om een week te genieten van het kampeven met en in de natuur.

De kampen worden gehouden in Rijssen van 16—23 en van 23—30 Juli. Deelnemers kunnen zijn scholieren van: H.B.S., Gymnasium, Lyceum, Kweekschool, enz. Leef-tijd vanaf 15 jaar. Kosten f 25,—.

In beide kampen is nog plaats. Opgave bij: W. Geerts, Nieuwe Laan 56, Delft.

De motor draait . . .

De zomer is in het land. Het gaat ernst worden met kampen, weekends en alle andere dingen die samengevat kunnen worden onder de titel: Buitenwerk. Wat is dit werk snel gegroeid in ons Verbond. Een enkel voorbeeld: In 1947 begonnen we met één kamp met ± 70 deelnemers, vorig jaar hadden we drie kampen met ± 270 deelnemers, dit jaar beleggen we 7 kampen en het aantal deelnemers zal zeker tussen de 500 en 600 liggen. Maar ook het districtszomerwerk wint aan betekenis. In N. Holland en

Rijn/IJssel heeft men dit jaar de eerste weekends reeds achter de rug. Ze zijn uitstekend geslaagd! Het aantal gemeenschappen dat een eigen zomerprogramma heeft wordt ook steeds groter. Deze toenemende activiteit, ook in de zomermaanden, is verheugend. Het bewijst n.l. dat de greep die ons Verbond op de mensen heeft steeds hechter wordt d.w.z. dat het Verbond en zijn beginsel een steeds groter plaats gaan innemen in de levens van steeds meer mensen.

Meppel

De gemeenschap Meppel hield na de oprichtingsvergadering in Maart twee bezinningsbijeenkomsten op de Zondagochtenden 1 en 22 Mei. De Heren M. Knoop en C. H. Schonk uit Deventer werden bereid gevonden hier een inleiding te komen houden en spraken resp. over „De Humanist in deze Tijd” en over „De Zekerheid van de Humanist”.

Uit de nieuw toegetreden leden zijn reeds enkele actieve, enthousiaste mensen naar voren gekomen, die ijverig adressen van belangstellenden verzamelen. Ook op de reeds gehouden ledenvergadering toonde men zeer veel animo voor de toekomstplannen in de gemeenschap.

Soest

Aantal aangesloten leden momenteel 26. Voorlopig bestuur: W. C. Andriessen, Eigendomweg 104, tel. 2123, Secretaris; N. Feis, Nassaulaan 16, Penn.; J. de Vries, Braamweg 5, Voorzitter.

Er werden 2 kringen gevormd: een te Soestdijk en een in Soest-Zuid. De eerste kring had reeds een eerste samenkomst. Soest-Zuid kwam bijeen op 9 Juni.

Plannen voor propaganda werden gemaakt. Een voorlopige lijst van 20 belangstellenden werd aangelegd, die door voorz. of secr. zullen worden bezocht.

Kennisgeving van oprichting van het Verbond werd gegeven aan enkele organisaties, zoals P.v.d.A., vakbonden, V.A.R.A., V.V.D. e.a.

Er zal contact worden gezocht met Humanitas, om overleg te plegen over sociaal werk in de gemeente.

Een bibliotheek van hum. lectuur zal worden gevormd. Door middel van eenvoudige brochures zal de propaganda worden uitgebreid.

Weekend District Rijn/IJssel

Op 28 en 29 Mei kwam het district Rijn/IJssel bijeen in de jeugdherberg „De kleine Haar” bij Deventer. Het was een gelukkige gedachte aan dit weekend ook kinderen te laten deelnemen, al spreekt het vanzelf dat zij een afzonderlijk programma hadden. Maar toch daardoor hadden de moeders ook gelegenheid mee te komen en wie Zondagmiddag de gezellige kindertafel bij het diner zag was er van overtuigd dat de kleintjes het best naar hun zin hadden. Op deze manier was dit weekend echt geworden tot een familiefeest. De Zaterdagavond werd gevuld met een bont programma. Muziek, zang, voorlezen enz. Daaraan een korte wandeling door het nachtelijk Twentse landschap.

Zondagmorgen sprak H. Lips over het onderwerp: „Uit de schatkamer van het Humanisme”. Stellig maakte hij het de aanwezigen niet gemakkelijk door de begrippen autonomie en verdraagzaamheid te analyseren en ze daarna met elkaar in verbinding te brengen, zodoende de rijkdom naderende die de Humanistische levensovertuiging in zich draagt. 's Middags had Pluvius buiten het woord, maar dat demoraliseerde de deelnemers niet. In de stemmige conversatiezaal werd een geslaagde imitatie van de radio-olympus gegeven. We gelooven niet dat zelfs de echte Godinnen er indertijd zo exotisch hebben uitgezien als deze imitatie. Ondanks de komische opzet ontstond toch op een gegeven ogenblik een discussie over de onderwijsvernieuwing en toen bleken de deelnemers uitstekend van de humor naar de ernst te kunnen overschakelen. Tot slot werd nog gezongen. Stellig had voorzitter Coenders gelijk toen hij constateerde dat met dit weekend en dat van vorig

jaar zich een schone traditie aan het vormen is in het district Rijn/IJssel. Daar houden we het dus op: Tot volgend jaar weer!

Weekend District Noord-Holland

Het district Noord-Holland belegde een weekend in de jeugdherberg „De Koningsbosch” te Castricum. Ongeveer 50 deelnemers waren bijeen toen Zaterdagavond Dr. V. Schenk uit Den Haag zijn inleiding begon over „De Ethiek in het Huwelijk”. Spreker lichtte zijn uiteenzettingen toe met rijk statistisch materiaal van een enquête in Amerika. Na de interessante inleiding speelde Bora Suedg piano-muziek van Mozart. Een avondwandeling besloot deze eerste dag. Wat was het dat de deelnemers de volgende morgen al om half zeven uit hun bedden dreef? De ernst van het onderwerp van de vorige avond, de lust tot discussie of slechts zuivere levenslust? In ieder geval, na het ontbijt ontstond o.l.v. Dr. V. Schenk een zeer geanimeerde discussie waar zeer velen aan deelnamen. Na de broodmaaltijd volgde tenslotte een tocht door de prachtige duinen van Castricum. Het is onze overtuiging dat dit weekend de deelnemers gesterkt heeft in hun beginselen en in de zekerheid dat ons Verbond, juist door het beleggen van dergl. bijeenkomsten voor zeer velen van grote waarde kan zijn.

Culturele Arbeid in D.U.W. en Dienstweigeraarskampen

Er een algemene stroming ons Verbond haar plaats te geven in de geestelijke, maatschappelijke en culturele zorg (men denke b.v. aan ons werk bij de opname van noodlijdende kinderen uit het buitenland). In dit verband doet het goed een nieuw bericht te kunnen opnemen. De centrale departementale commissie die belast is met de culturele verzorging van de arbeiders in de D.U.W.-kampen en de geplaatsten in de Dienstweigeraarskampen heeft goedgevonden sprekers van ons Verbond voor het houden van lezingen in deze kampen toe te laten. Het betreft hier dus niet geestelijke verzorging (dat onderwerp is nog ter sprake) maar culturele verzorging. In Juli zal in de Dienstweigeraarskampen worden begonnen, in September in de kampen van D.U.W.-arbeiders. Op het ogenblik wordt hierover met de verschillende regionale commissies onderhandeld. Leden of geestverwanten die zelf in een van deze kampen wonen en een lezing van een van onze sprekers in hun kamp op prijs stellen, geven daarvan bericht aan: H. Lips, Madoerastraat 35, Amersfoort.

Doe wat

Er zijn bezwaren gerezen tegen de naam van dit rubriekje. „Doe Wat”. Alsof iedereen in ons Verbond verplicht zou zijn iets te doen! Laten we heel duidelijk zijn: We weten dat er in ons Verbond ook mensen zijn die aan hun aansluiting bij het Verbond op zichzelf genoeg hebben. Wij hebben daar vrede mee, en voor hen is deze rubriek niet opgezet. Maar laat deze leden ook weten: Er zijn vele anderen voor wie ons Verbond eerst dan waarde krijgt als ze er wel iets kunnen doen. Vele mensen, van alle rangen en standen, hebben de behoefte Humanist te zijn in het volle leven. Dat betekent activiteit ontplooiën. En natuurlijk: niet voor ieder zal deze activiteit dezelfde zijn. Voor de een zal dat betekenen het houden van een inleiding, voor de ander het organiseren van een zomerfeest, voor een derde het bezoeken van een zieke, voor een vierde het opnemen van een buitenlands kind, voor een vijfde

het innen van de verenigingscontributie. Voor ons Verbond zal het alleen maar winst betekenen als ieder aan meer bezigheden deelneemt. En we hebben in ons Verbond, dat bestaat uit zoveel verschillende mensen, op ieder gebied nog heel veel te leren van elkaar. En dit wil deze rubriek dan zijn: niet anders dan een wegwijzer voor hen die wel iets willen doen. We hopen alleen dat door het opsommen van allerlei werkmogelijkheden de zin tot werken bij velen ontwakent zal. Juist voor deze zomermaanden een uitstekende werkmogelijkheid:

Contact man/vrouw

De meeste gemeenschappen zijn te groot dan dat het bestuur regelmatig contact zou kunnen hebben met alle leden. En toch is mondeling contact van het allergrrootste belang. Waarom niet tien of vijftien leden voor Uw rekening te nemen, het best in Uw eigen buurt, waar U éénmaal in de maand even langs fietst? U int dan de contributie even, toont de nieuwe uitgaven, houdt de leden op de hoogte van de bijeenkomsten. Heus, dit is uiterst belangrijk werk dat door ieder gedaan kan worden. Werk bovendien dat niet veel tijd vraagt en toch grote voldoening geeft. Voor mensen die veel zittend werk verrichten, studeren of schrijven b.v., een uitstekende afwisseling. Het is maar een aanbeveling!

Indrukken uit Parijs en Ruhrgebied

Dit wil geen discussie zijn over de vraag of het opnemen van buitenlandse kinderen nog noodzakelijk is. Het wil alleen waarschuwen tegen de opvatting dat een kind dat er uiterlijk niet verhongerd uitziet de uitzending dus niet nodig zou hebben. Zie hier wat materiaal:

ST. OUIEN, miserabel fabrieksvoorstadje van het grote Parijs. We bezoeken een school midden in deze wijk. De sociale werkster van de school leidt ons rond. We komen terecht in de maternelle, de bewaarschool, waar de kleintjes hun warme middagen gebruiken. Dank zij deze schoolvoeding ziet een deel der kinderen er niet al te slecht uit, maar als we even later over de speelplaats van de grote kinderen dwalen, kunnen we haast links en rechts aanwijzen, die zou mee moeten naar Holland, en die, en die. Dan, met de sociale werkster bezoek aan de ouders. Ik ken de Amsterdamse achterbuurten, en ik heb ze vóór de oorlog ook in Rotterdam gekend, de rij sloppen van de Goudschesling b.v., maar dát..... Wat een verdierlijk! Holen vol vuile stank en daarin verdierlijke mensen! We treffen verschillende gezinnen aan waar vader en moeder beide alcoholisten zijn. Het staat de mensen op hun gezichten te lezen. En hier groeien kinderen op.

DUSSELDORF. Voor Hollandse toeristen van vóór 1933 de stad van de Mannesmannrufer en de Königsallee, nu ook de stad van de woonbunker in de wijk Rath. Een kolossaal betonnen gebouw, opgeworpen als bescherming voor vliegtuigaanvallen. Vier of vijf verdiepingen met lange gangen. Op de gangen cabinen of cellen, net zoals U ze noemen wilt. Heel kleine kamertjes, met meterdikke muren, waarin geen vensters kunnen worden gemaakt. Altijd kunstlicht. Het interieur van zo'n cabine? Drie of vier kribben, soms boven elkaar, soms naast elkaar, een keukentafel, drie of vier keukestoelen, enkele planken langs de muur, één plank in de hoek waarop een kooktoestel. In deze bunker was een W.C. voor ieder gezin, deze luxe hebben deze mensen dus voor op sommige bewoners van St. Ouen te Parijs, waar ik één W.C. zag voor 20 gezinnen.

In Wuppertal bezocht ik een dergelijke bunker, het was er nog erger, er was op de gangen geen licht, zodat men

Waarom deze indrukken? Een enkele maal rijst een stem in ons midden: Het is niet meer nodig. Laat men dan ook deze ervaringen eens meetellen. Ik weet wel: ook in ons land leven nog kinderen in miserabele omstandigheden, maar ik meen nergens zo massaal en zo slecht als b.v. in sommige wijken van Parijs en de Duitse steden. In ons land is de sociale verzorging ook beter georganiseerd, bovendien: we hebben plannen nog deze zomer ook een aantal Nederlandse kinderen uit de grote steden, naar de kleine stad en het platteland te brengen. Als er tenminste geld voor te vinden is, het werk voor de buitenlandse kinderen wordt voor een belangrijk deel betaald door de U.N.A.C.

In ieder geval, dit zij de conclusie in deze rubriek: Er is nog reden te over de motor zo te doen draaien dat het gestelde doel, het opnemen van 1250 buitenlandse kinderen in 1949, wordt bereikt. Daarna zullen we zien wat ons te doen staat. Dat vele leden en belangstellenden in ons Verbond helpen met geld, activiteit en logiesgelegenheid.

H. LIPS.

Madoerastraat 35, tel. 5677.
Amersfoort.

Zo juist verschenen:

HUMANISME en COMMUNISME

REDE gehouden op het derde jaarlijkse congres van
het Humanistisch Verbond op 9 April 1949 te Utrecht

DOOR

dr J. P. VAN PRAAG

algemeen voorzitter

Prijs f 0.15

Bestellingen op postgiro 304960 t.n.v. Hum. Verbond, Weerdsingel O.Z. 80. Utrecht.

Gezocht te Wassenaar, omgeving tram, door gezonde dame op leeftijd, doktersweduwe, één of 2 kamers met kookgelegenheid, leeg of gestof-feerd in zeer rustig milieu, vestigings vergunning aanwezig.

Br. met prijsopgave letter Ju no. 1 C.B.H.V.
Weerdsingel O.Z. 80 Utrecht.

De OMNIBUS rijdt!

Ja, de OMNIBUS VOOR DE
JEUGD rijdt

en wordt overal met vreugde
en enthousiasme begroet.

De pers is vol lof.

Zo schrijft het Nieuw Utrechts Dagblad:

„Kinderlectuur, die niet alleen psychologisch, maar ook literair volkomen verantwoord kan worden genoemd. Wil men de jeugd zin voor schone letteren bijbrengen, dan kan men niet beter doen dan haar deze Omnibus ter lezing te geven. De geestdrift en vreugde waarmee de bijdragen geschre-ven zijn, verspreiden haar glans over het gehele boek”.

„Het Parool”:

„Wat ziet het er ontzettend leuk uit in dat groen-rode jasje, wat is het goed verzorgd, wat een uitstekende illustraties een voortreffelijk jeugboek”.

„Handelsblad”:

„Hulde voor het initiatief!”.

In één boek een hele bibliotheek!

532 pagina's tekst, 207 illustraties in zwart en titelplaat in kleur.

DE PRIJS IS SLECHTS f 8.90

VRAAGT UW BOEKHANDELAAR OM
DIT PRACHTIGE GEZINSBOEK

N.V. Amsterdamsche Boek- en
Courantmaatschappij, Amsterdam

Dame huish. wed. z.k. oud 45 jaar gerout. wenst werkkring in prettig milieu waar huisvrouw ontbreekt.

Uitst. refer, letter Ju no. 3 C.B.H.V. Weerd-singel O.Z. 80 Utrecht.

Wie kan journ.-schr. per 1 Aug. of later aan een rustig gelegen zit-sl.k. helpen, ev. m. mod. warme maaltijd.

Br. Letter Ju no. 2 C.B.H.V. Weerdsingel O.Z. 80 Utrecht.

Inlichtingen:

HEERENGRACHT 62
AMSTERDAM

Telefoon: 47006-42888

Humanistische *werkgevers*

Sluit pensioenverzekeringen voor Uw personeel bij AURORA.

Humanistische *werknemers*

Draagt zorg dat Uw werkgever zijn pensioenverzekeringen sluit bij

AURORA

Opgericht
1887

MENS EN WERELD

is het orgaan van het Humanistisch Verbond. Redactieraad: Dr J. C. Brandt Corstius, Maurits Dekker, Mr A. Stempels, Adres Redactie: A. van Ostadelaan 147, Utrecht — Adres Administratie: Weerdsingel O.Z. 80, telefoon 10163, Utrecht. Postgiro 304960 t.n.v. Humanistisch Verbond te Utrecht — Advertentie-tarieven op aanvraag. Kleine advertenties voor particulieren f 1,— per regel: kolombreedte 58 mm. — Abonnementscondities: Leden: gratis, niet-leden: f 2,50 per jaar. — Prijs losse nummers f 0.20. — Condities Lidmaatschap Humanistisch Verbond worden verstrekt door: Centraal Bureau, Weerdsingel O.Z. 80, Utrecht.

ZON en ZOMER

VOOR ZWAKKE KINDEREN

In de drie mooiste maanden van het jaar zullen ruim 150 Franse kinderen, die een goed thuis dringend nodig hebben, komen logeren bij buitenkerkelijke gezinnen in ons land.

Moeten wij sommige van deze kleinen teleurstellen?

Er ontbreekt nl. nog een aantal pleeg-ouders voor hen.

Pleegouders: meldt U aan bij het Bui-tenkerkelijke Bureau Pleegkinderen in Uw woonplaats, of bij het algemeen secretariaat: Mauritsstraat 64, Utrecht (Telefoon 22870)

Buitenkerkelijk Bureau Pleegkinderen.

Eenv. Wed. op leeftijd zoekt, liefst in den Haag of omgeving, gest. of gem. zit-slaapkamer in besch. omge-ving, waar zij enig huiselijk verkeer kan vinden.

Br. Mevr. Treurniet-Wiersma, v. Zeggelenlaan 345, den Haag